Bundel - Commissievergadering Wijchen van 8 februari 2024

1 Opening
Spreektijden commissievergadering:
Vragenhalfuur fractie: 3 minuten
Bespreekstukken fracties: 9 minuten
College (exclusief vragenhalfuur): 18 minuten
Plaatsvervangend voorzitter werkgroep inwonersparticipatie: 6 minuten

2 Mededelingen

3 Vaststellen agenda

4 Vaststellen lijst besluiten, adviezen en toezeggingen
- Lijst adviezen en toezeggingen 18 januari 2024

5 Vragenhalfuur

6 Mededelingen en vragen over verbonden partijen.

7 Bespreekstukken
De stukken onder dit agendapunt zijn bespreekstukken. Op bespreekstukken kunt u inspreken. Wilt u inspreken? Neem dan contact op met de griffie van de gemeente Wijchen. De griffie is bereikbaar via het e-mail adres griffie@wijchen.nl en via telefoonnummer 088 432 72 03.

7.a 149522 beslisnota cultuurnota Wijchen
- Dossier 5423 voorblad
- 149522 beslisnota cultuurnota Wijchen
- Cultuur Nota Wijchen-def

7.b 141514 beslisnota toekomst zomerinzameling gft
- Dossier 5452 voorblad
- 141514 beslisnota toekomst zomerinzameling gft
- Brief zomerinzameling Dar 2023
- Bijlage maatregelen Dar aantrekken extra chauffers
- Q&A Zomerinzameling Dar
- Bijlage resultaten inzameling gft

7.c 161784 Informatienota Advies aan de raad n.a.v. evaluatieonderzoek financiële bijdrage aan Dorps- en Stadsontwikkelingsplannen
- Dossier 5518 voorblad
- 161784 Informatienota Advies aan de raad n.a.v. evaluatieonderzoek financiële bijdrage aan Dorps- en Stadsontwikkelingsplannen
- Bijlage 1 Evaluatie subsidieregeling DOP en SOP gemeente Wijchen
- Tekst inspreker leefbaarheidsgroep Bergharen

8 Sluiting

Lijst adviezen en toezeggingen Commissievergadering Wijchen

Datum	18-01-2024
Tijd	19:30 - 22:45
Locatie	Wijchen, Kasteel
Voorzitter	Dhr. R.L.A. Albersnagel

1 **Opening en mededelingen**

De voorzitter opent de vergadering.

2 **Vaststellen lijst adviezen en toezeggingen**

De Lijst adviezen en toezeggingen van de commissievergadering van 8 december 2023 wordt vastgesteld.

3 **Mededelingen van het college**

Er zijn geen mededelingen uit het college

4 **Vragen aan het college over de gemeenschappelijke regelingen**

Er zijn geen vragen aan het college over de gemeenschappelijke regelingen.

5 **Rondvraag**

Er zijn geen vragen voor de rondvraag.

6 **Bespreken**

6.a **144439 Beslisnota Arbeidsmarktbeleid 'Klaar voor nieuwe kansen!'**

Toezegging wethouder Derks: de wethouder komt schriftelijk terug op de vragen over de kosten per werkzoekende en de duur van de arbeidsplaats die werkzoekenden ontvangen.

Schriftelijke beantwoording wethouder Derks:

Een jaarlijkse evaluatie op basis van de resultaten van WerkBedrijf is in principe voor elke gemeente op dit moment al mogelijk. WerkBedrijf/MGR stuurt immers in april zijn jaarrekening waarin, ook per gemeente, wordt stilgestaan bij de (op dit moment) in het Informatieprotocol vastgelegde resultaten. Daarnaast ontvangen de gemeenten in september jaarlijks de “half jaar rapportage” waarin aan de hand van de vastgelegde indicatoren wordt gerapporteerd en de financiële situatie wordt beschreven. Deze P&C-cyclus staat beschreven op pagina 19, 20 en 21 van het beleidskader “Klaar voor nieuwe kansen!”. Daarbij is tevens toegelicht dat dit nieuwe beleidskader, gezien de inhoudelijke verschuiving, andere indicatoren nodig heeft. Daar worden een aantal

suggesties voor gedaan, maar deze worden definitief vastgelegd in het regionale *Informatieprotocol. Het Informatieprotocol wordt vastgesteld door het algemeen bestuur van de MGR, nadat bij alle gemeenteraden zienswijzen zijn opgehaald. Dit proces willen we na de zomervakantie 2024 definitief afronden.*

In de door u benoemde gegevens wordt veelal al voorzien;

- *Aantal werkzoekenden dat is bemiddeld: is het aantal 'plaatsingen op werk' dat WerkBedrijf realiseert.*
- *Aantal 'succesvol' bemiddelden: is, afhankelijk van de definitie van 'succesvol', de uitstroom uit de uitkering. Dit is vanzelfsprekend slechts gedeeltelijk waar. WerkBedrijf richt zich ook op preventie van instroom (in het bijzonder bij jongeren). Ook zijn er werkzoekenden die slechts gedeeltelijk kunnen uitstromen naar betaald werk.*
- *De duur van de bemiddelde arbeidsplaatsen: dat is op dit moment geen indicator, maar het opnemen van een dergelijke indicator is wel een suggestie in het beleidskader.*
- *De kosten per bemiddelde werkzoekende: dit is geen indicator op dit moment omdat er een enorme variatie zit in de kosten afhankelijk van de situatie van de werkzoekende. Om een werkzoekende te plaatsen zijn veelal meerdere voorzieningen noodzakelijk, die soms ook al bij de gemeente beginnen.*

Advies: Er zijn voorlopig geen amendementen of moties aangekondigd. Het advies van de commissie is om dit raadsvoorstel als hamerstuk te agenderen voor de raadsvergadering van 1 februari.

6.b 129638 beslisnota raad Onderzoek naar een gedragen visie op wind- en zonne-energie in Wijchen

Toezegging wethouder Schouten: de wethouder komt schriftelijk terug op de vraag 'wat is de financiële verdeelsleutel van inkomsten uit windmolens die eventueel gebouwd gaan worden?'

Advies: Kernachtig Wijchen en de VVD overwegen het indienen van een amendement op deze beslisnota. De commissie adviseert deze beslisnota te agenderen als bespreekstuk voor de raadsvergadering van 1 februari.

6.c 149620 Informatienota motie 16 VVD CDA K8W PvdA MIRT A50

Advies: Er zijn geen amendementen of moties aangekondigd. Het advies van de commissie is om deze informatienota op de terkennisnamelijst te agenderen voor de raadsvergadering van 1 februari.

6.d 139474 Meningsvormende nota Parkeerbeleid Wijchen

Toezegging wethouder van Bronkhorst: de wethouder komt schriftelijk terug op de vraag over de evaluatie van pilot 'Tuin van Woezik'.

Het college gaat de inbreng van de commissie verwerken in een beslisnota. Deze beslisnota wordt aan de raad voorgelegd, zodat de raad een besluit kan nemen over het parkeerbeleid Wijchen.

7 Sluiting

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	5423
Extern Zaak ID	Z/23/149771
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 februari 2024
Agendapunt	7.a
Titel	149522 beslisnota cultuurnota Wijchen
Organisatieonderdeel	domein Sociale leefomgeving - team Welzijn, Onderwijs en Sport
Eigenaar	Ribbink, Rob
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	P5 Sport, cultuur en recreatie
Portefeuillehouder(s) Wijchen	Schouten, B. (Bea)

Bijlagen
149522 beslisnota cultuurnota Wijchen
Cultuur Nota Wijchen-def

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Wijchen	19 december 2023
Stukken Agendacommissie Wijchen	19 januari 2024
Commissievergadering Wijchen	**8 februari 2024**
Raad openbaar Wijchen	29 februari 2024

Voorgesteld besluit

1. De cultuurnota Wijchen vast te stellen, waarmee de raad instemt met:

a. De visie op Cultuur.
b. De geformuleerde ambities en daaruit voortvloeiende doelen.

2. Het uitvoeringsprogramma Cultuur 2024-2028, inclusief het financieel kader, vast te stellen, waarmee de raad onder andere instemt met:
a. het vormen van een cultureel ontwikkelingsfonds waarmee we verbindende projecten stimuleren.
b. het weer plaatsen van nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte.
c. de ondersteuning van de culturele basis.

3. Een bestemmingsreserve Cultureel Ontwikkelingsfonds te vormen ad € 160.000, uit de incidentele middelen van € 277.000 en daarmee de lasten af te dekken conform actiepunt 14 van het uitvoeringsprogramma.

4. Een bestemmingsreserve Cultuur te vormen ad € 117.000, uit de incidentele middelen van € 277.000, en daarmee de lasten af te dekken conform het uitvoeringsprogramma.

Openbaar Zaaknummer: Z/23/149522

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Cultuurnota Wijchen

Datum:

Voorgesteld besluit
de Gemeenteraad besluit:

1. De cultuurnota Wijchen vast te stellen, waarmee de raad instemt met:
    a. De visie op Cultuur.
    b. De geformuleerde ambities en de daaruit voortvloeiende doelen.
2. Het uitvoeringsprogramma Cultuur 2024-2028, inclusief het financieel kader, vast te stellen, waarmee de raad onder andere instemt met:
    a. het vormen van een cultureel ontwikkelingsfonds waarmee we verbindende projecten stimuleren.
    b. het weer plaatsen van nieuwe kunstwerken in de openbare ruimte.
    c. de ondersteuning van de culturele basis.
3. Een bestemmingsreserve Cultureel Ontwikkelingsfonds te vormen ad € 160.000, uit de incidentele middelen van € 277.000 en daarmee de lasten af te dekken conform actiepunt 14 van het uitvoeringsprogramma
4. Een bestemmingsreserve Cultuur te vormen ad € 117.000, uit de incidentele middelen van € 277.000, en daarmee de lasten af te dekken conform het uitvoeringsprogramma.

Aanleiding
Door de coronacrisis is de culturele sector hard getroffen. Er zijn steunpakketten beschikbaar gekomen om de culturele infrastructuur te stutten in de crisis. In die periode zijn wij ook het gesprek aangegaan met de sector over de borging van cultuur na de coronacrisis. In onze gesprekken heeft de culturele sector aangegeven dat zij behoefte heeft aan passende kaders voor de infrastructuur die door de gemeente worden gegeven. De kaders geven aan wat de gemeente verstaat onder de culturele infrastructuur en waarom de culturele infrastructuur voor de gemeente van belang is. De sector komt met de invulling van het ‘hoe’.

Daarnaast werken wij vanuit het sociaal domein aan het gezond en actief leven akkoord. Hierin vervullen sport en cultuur als middel een belangrijke functie voor het welzijn van onze inwoners. Wij hadden echter nog geen beleid hoe cultuur daaraan een bijdrage kan leveren.

Tot slot heeft uw raad ons opgeroepen via een motie om uit te zoeken hoe cultuurparticipatie onder jongeren bevorderd kan worden, aangezien de gemeente Wijchen op dit moment nog geen specifiek cultureel beleid heeft voor jongeren.

Onder invloed van deze aanleidingen, zijn wij gekomen tot een cultuurnota voor de gemeente Wijchen, welke nu ter vaststelling aan uw raad voorligt. Bij de cultuurnota is ook een uitvoeringsagenda opgenomen die we eveneens ter vaststelling aan uw raad aanbieden.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
4 november 2010	bezuinigingsvoorstel uit de nota "De balans verschoven" door te voeren: Openbare kunst afschaffen.
27 juni 2013	*Toekomst muziekonderwijs Wijchen* het beleid muziekonderwijs te herpositioneren (13 IZ 171 geamendeerd aangenomen).
12 mei 2016	16IZ123 fonds beeldende kunst voor subsidieregeling beeldende kunst activiteiten.
29 oktober 2019	597 Visie bibliotheekwerk Wijchen.
19 december 2019	876 Visie op 't Mozaïek, cultureel educatief centrum.
10 november 2022	Motie 05 K8W CDA D66 GL VVD WL jongerencultuur Wijchen.

Gewenst resultaat
Een vastgestelde cultuurnota en een uitvoeringsprogramma voor de komende vier jaar. Op basis waarvan wij ons cultuurbeleid uitvoeren, dat moet bijdragen tot een versterking van de culturele infrastructuur en een toename van cultuurparticipatie, welke ook verbonden wordt met het sociaal domein.

Argumenten
1.1 De cultuurnota geeft aan waarom wij cultuur voor Wijchen belangrijk vinden en wat onze ambities zijn.
Voor het eerst hebben we dat voor onze gemeente op een rij gezet; waar doen we het voor? We hebben 3 ambities geformuleerd. Kort samengevat gaan onze ambities over:
- De culturele basis op orde.
- Cultuureducatie voor kinderen en jongeren.
- Cultuurparticipatie in relatie tot welbevinden, sociale binding en inclusie.

1.2 De cultuurnota geeft passende kaders voor de culturele infrastructuur waar de sector behoefte aan heeft.
Op basis van de cultuurnota kunnen wij ons cultuurbeleid verder vormgeven. Het uitvoeringsprogramma geeft hiervoor concreet richting. De culturele sector komt met de invulling van het "hoe".

1.3 De cultuurnota vormt een bron voor ons plan van aanpak van het Gezond en Actief leven akkoord.
Wat wij hebben geformuleerd in het GALA over cultuur is in lijn met de voorliggende cultuurnota.

1.4 We hebben de culturele sector betrokken voor het opstellen van de cultuurnota.

1.5 Met deze cultuurnota geven wij invulling aan de motie van de raad over cultuurparticipatie door jongeren.

2.1 Dit is een concrete invulling van acties de komende 4 jaar, waardoor wij onze doelen willen realiseren.

3.1 en 4.1 Uw raad is bevoegd om een bestemmingsreserve te vormen.

In het uitvoeringsprogramma geven wij inzicht hoe wij de incidentele middelen cultuur willen gaan besteden in de komende 4 jaar. Bij de behandeling van de perspectiefnota vroeg u om een voorstel over de besteding van de cultuurgelden. Deze zijn naar aanleiding van de coronacrisis ontvangen en door uw raad als incidentele middelen voor cultuur in de begroting ondergebracht. Met dit besluit geeft u ons de middelen voor de komende 4 jaar conform het uitvoeringsprogramma.

Tegenargumenten en risico's
1.1 Vanaf 2026 wordt de financiële uitdaging voor onze begroting groter.
Niettemin vinden wij het belangrijk om te blijven investeren in cultuur, ook als we financieel meer tegenwind krijgen. Uiteraard volgen afwegingen altijd integraal.

Financiële gevolgen

Kosten waarvoor reeds dekking is opgenomen in de meerjarenbegroting 2024 **€**		**Dekking**	
		Opgenomen in de meerjaren-begroting 2024	**bestemmingsreserve Cultuur en Cultureel ontwikkelingsfonds**
TOTAAL INCIDENTEEL	€ 746.109	€ 469.109	€ 277.000
TOTAAL STRUCTUREEL p/j	€ 171.750	€ 171.750	

* Voor de uitvoering van de actiepunten 2 en 4 t/m 17 is dekking volgens bovenstaand schema.
* Voor actiepunt 1 -theater Mozaïek- is in de begroting 2024 rekening gehouden met een uitzetting. In februari 2024 volgt een beslisnota aan uw raad over de definitieve financiële bijdrage voor stichting 't Mozaïek waarin u besluit over toekenning van subsidie.
* Voor actiepunt 3 –beheer collectie archeologie- volgt een voorstel in de perspectiefnota 2024. Voor het beheer van de archeologische collectie betaalt de gemeente op dit moment € 7.000. Dit bedrag is niet toereikend voor het beheren van het gemeentelijk archeologisch eigendom.
* Voor actiepunten 4 –indexering subsidie historische vereniging- en 18 –deelname Max Vitaal- volgt de financiële afweging bij de perspectiefnota 2024.
* tot slot, voor de genoemde acties 19 –meer visualisatie Romeinen-, 20 en 21 –kunst in de openbare ruimte- geldt dat daar geen dekking voor is en waarvoor in een later stadium een apart voorstel naar uw raad zal komen voor een financiële afweging, al naar gelang de ambitie.

Communicatie
We hebben bij de totstandkoming van de cultuurnota een nauwe afstemming gezocht met de culturele sector. We hebben een open brainstormsessie georganiseerd voor de sector. Daarnaast hebben we een aantal bijeenkomsten gehad met culturele partners uit de basisinfrastructuur.

Inwonersparticipatie
Voor het GALA hebben we participatiebijeenkomst gehouden.

Uitvoering of Vervolgstappen
Na vaststelling gaan we aan de slag met het uitvoeringsprogramma 2024-2028. We evalueren het programma na 4 jaar.

Geheimhouding:
Niet van toepassing.

CULTUURNOTA
GEMEENTE WIJCHEN

Gemeente
Wijchen

1. Samen maken we cultuur

Bea Schouten, fotograaf Dymph Essenstam

Cultuur, inclusief kunst en cultureel erfgoed, heeft in al haar verschijningsvormen een betekenisvolle functie voor ons Wijchen. Cultuur bevordert het welzijn en de mentale gezondheid. Ze creëert een plek waar mensen elkaar ontmoeten. Bij een theatervoorstelling in 't Mozaïek, op het dancefestival Emporium, in het museum of kunsthuis. Cultuur verbindt de diversiteit aan mensen die onze gemeente rijk is. Deelnemen aan cultuur is een manier om deel te nemen en vorm te geven aan de samenleving. Een breed cultuuraanbod maakt onze gemeente bruisender en aantrekkelijk om te wonen en te werken. Dat cultuur van waarde is, hebben we aan den lijve ondervonden tijdens de coronacrisis. Toen konden we ineens niet meer naar het museum, de bioscoop of de kermis. Ook samen muziek maken, dansen of naar het koor gaan was onmogelijk. Mensen raakten geïsoleerd, eenzaam of verveeld.

Onze culturele voorzieningen en evenementen brengen Wijchen tot leven. Ze bieden een plek voor verbeelding, ontplooiing, ontmoeting en vermaak. Je lacht bij het Ruïnetheater in Batenburg. Je wordt geraakt door een verhaal in de bibliotheek. Je geniet van een festival - van Batenburg Baroque tot de Kasteelfeesten. Je wordt uitgedaagd door samen te spelen in het amateurtoneel of in het -orkest. Kunst in de openbare ruimte maakt de gemeente mooier, geeft oriëntatie en prikkelt de fantasie. Cultuur kan ook mensen in een kwetsbare positie verder helpen. Een activiteit in de Culturele Broedplaats is hier een mooi voorbeeld van.

Het belang van cultuur wordt de komende jaren alleen maar groter. Er komen meer ouderen en meer eenpersoonshuishoudens. Onze samenleving wordt diverser. Nieuwkomers brengen nieuwe culturen mee.

We doen ons best om iedereen mee te laten doen in onze samenleving. De gemeente wil doorgroeien naar 50.000 inwoners. Cultuur is hiervoor van betekenis omdat ze uitnodigt tot contact en verbinding, ook tussen oude en nieuwe inwoners. En cultuur helpt tegen vereenzaming.

Tot slot wil ik een lans breken voor de vele vrijwilligers in onze Wijchense samenleving. Voor behoud van het cultureel aanbod, zoals in het erfgoed en voor cultuurparticipatie, kunnen we niet zonder deze vrijwilligers. Dankzij hun inzet leveren zij een betekenisvolle bijdrage aan een hechte Wijchense samenleving. Samen maken we het verschil. Samen maken we cultuur.

Bea Schouten
Wethouder cultuur

2. Samen verschil maken. Cultuur en het Coalitieakkoord 2022-2026

Voor deze cultuurnota is het coalitie-akkoord een belangrijke bron. Met dit akkoord behouden we het mooie van Wijchen, terwijl we ook bouwen aan onze toekomst. Cultuur maakt hier wat ons betreft onderdeel van uit. Cultuur draagt zijn steentje bij aan het bouwen aan onze toekomst. Zo heeft Wijchen al veel te bieden aan kunst en cultuur voor inwoners en bezoekers. Onze historie verdient een plek in de schijnwerpers zodat iedereen ervan kan genieten. Wij zijn zuinig op onze kunst, cultuur en historie. In onze kunst en cultuur zien we onze lokale identiteit terug. Daar hechten we veel waarde aan. We vinden het ook belangrijk om aandacht te houden voor de rijke historie van Wijchen en al haar kernen. Daarom blijven we hierin investeren en houden we dit voor iedereen toegankelijk.

Daarnaast draagt deelname aan culturele activiteiten bij aan de mentale gezondheid van onze inwoners, en biedt het gelegenheid om elkaar te ontmoeten. Wij vinden dat iedereen moet kunnen werken aan een positieve gezondheid en kunnen meedoen in de samenleving. Een beperking mag daarin geen belemmering zijn. Activiteiten die bijdragen aan een gezonde leefstijl ondersteunen wij. We richten ons daarbij op alle leeftijden, met extra aandacht voor gezinnen met een krappe beurs. Om eenzaamheid tegen te gaan vergroten we de mogelijkheden voor ontmoeten voor alle leeftijden. Laagdrempelig en zo veel mogelijk in de buurt. Initiatieven die hieraan bijdragen krijgen onze steun. De gemeente zet zich in om te zorgen dat mensen met een beperking overal mee kunnen doen. We zetten ons ervoor in dat ouderen mee kunnen blijven doen in de samenleving. Tot slot, de jeugd heeft de toekomst. We zetten daarom actief in op kansengelijkheid voor kinderen.

Met dit in ons achterhoofd geven wij in deze cultuurnota onze visie op cultuur voor de gemeente Wijchen.

3. Leeswijzer

3.1 Wat verstaan we onder cultuur?

Cultuur is een uiting van de allerdiepste gedachten of zielenroerselen, van schoonheid en verfijning, of juist van confrontatie en rauwheid. Cultuur is alles wat door mensen is gemaakt om het delen van creatieve uitdrukkingsvormen, kennis, ervaringen en meningen, in het heden en het verleden. Cultuur is noodzakelijk voor de vorming van onze persoonlijke, lokale en nationale identiteit: wie zijn wij? Waar onderscheiden we ons in? Wat vinden wij belangrijk? Cultuur helpt om ons in te leven in de wereld van een ander.

De kunsten en het erfgoed laten ons het eigene met andere ogen zien. Schrijvers, theatermakers, filmers, ontwerpers en beeldend kunstenaars vertellen de verhalen over onze omgeving en de wereld. Ze dagen onze verbeeldingskracht uit. Dankzij hun beelden en verhalen kunnen we onze eigen voorstelling van de wereld kritisch toetsen en ontwikkelen.

Cultuur weerspiegelt onze samenleving. Wanneer onze samenleving verandert en bijvoorbeeld steeds diverser wordt, verandert de cultuur mee. Juist cultuur brengt vernieuwing in onze samenleving. Maar het is daarnaast ook belangrijk om het vertrouwde een plek te geven. Een samenleving die alleen vernieuwt, verliest zijn identiteit. Een gezonde samenleving kent een evenwicht tussen het nieuwe en het vertrouwde. Een herkenbare leefomgeving speelt daarbij een belangrijke rol. Onze monumenten, het rivierenlandschap, en historische gebouwen zijn bakens in een veranderende omgeving. Als we het hebben over cultuur in deze nota, dan bedoelen we daarmee het geheel van de volgende disciplines: muziek, beeldende kunst & architectuur, film, media & letteren, podiumkunsten, musea, en cultureel erfgoed (monumenten, archeologische vondsten en verhalen).

3.2 Opbouw van de nota

In deze cultuurnota staan we stil bij de culturele infrastructuur zelf en hoe cultuur en de culturele organisaties bijdragen aan de doelen van andere beleidsvelden en activiteiten waarin de gemeente actief is. Cultuurbeleid raakt ook het beleid voor monumentenzorg, archeologie of evenementen en marketing. Deze worden vastgesteld in andere nota's.

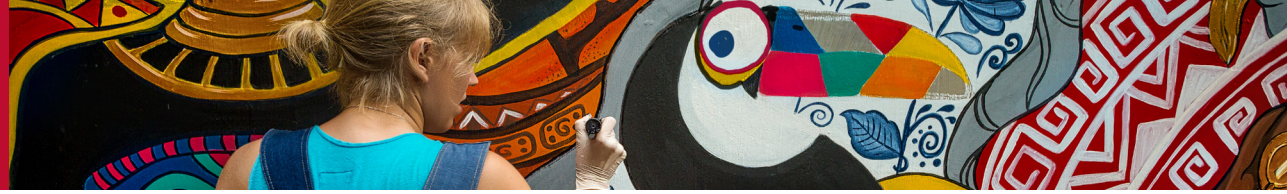
In hoofdstuk 4 presenteren we onze visie op cultuur. Aansluitend geven we in hoofdstuk 5 weer wat onze ambities zijn voor de komende jaren en welke doelen we stellen om die ambities te bereiken. Deze twee hoofdstukken vormen de kern van de nota. In hoofdstuk 10 eindigen we met een concrete uitvoeringsagenda waarin we nieuwe acties benoemen die bijdragen om onze ambitie en de doelen te halen. De uitvoeringsagenda is inclusief prioritering en een financiële vertaling.

In de hoofdstukken 6, 7, 8 en 9 geven we de verdieping en de duiding waarop onze visie en ambities tot stand zijn gekomen. We laten ons hierbij leiden door wat we al hebben; door de maatschappelijke trends en ontwikkelingen alsmede behoeftes van onze inwoners en de culturele sector. Zo duiden we in de hoofdstukken 6, 7 en 8 de cultuur in Wijchen en de maatschappelijke en demografische ontwikkelingen in onze gemeente. In hoofdstuk 9 geven we een algemene culturele beschouwing op de waarde van cultuur.

Fotograaf: Dick Vogelzang

4. Visie op Cultuur

Cultuur heeft in de eerste plaats een intrinsieke waarde. Uit haar intrinsieke waarde vloeien de maatschappelijke waarde, de ruimtelijke waarde en de economische waarde die wij aan cultuur hechten. In onze hedendaagse (volks)cultuur, en in ons erfgoed, zien wij onze lokale identiteit terug. Daar hechten we veel waarde aan. We houden daarom aandacht voor de rijke historie van Wijchen en al haar kernen.

Voor het individu is cultuur, erfgoed en kunstbeleving een belangrijke educatieve of vormende component. Het helpt mensen bij de ontwikkeling van hun cognitieve, emotionele en sociale vaardigheden. We zetten als gemeente in op cultuureducatie voor de jeugd opdat zij een brede kennismaking met cultuur krijgen. Zij bevinden zich in een kwetsbare en afhankelijke positie. Cultuurparticipatie is voor hun niet altijd vanzelfsprekend. Cultuur helpt om hun talenten te ontwikkelen en daardoor kansen in de samenleving te vergroten. In het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind staat het recht van het kind om volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven. Het is een opdracht voor de overheid om te bevorderen dat dit recht wordt verwezenlijkt; dat het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en recreatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding wordt gestimuleerd.

Cultuur, met de kunstuitingen daarbinnen, is ook een krachtig instrument om in te zetten voor de samenleving. Cultuur draagt bij aan het saamhorigheidsgevoel en creëert betrokkenheid bij de samenleving. Er ontstaat meer begrip voor elkaars waarden, normen en (culturele) achtergronden. Dit belang wordt groter naarmate de diversiteit groter wordt. Culturele activiteiten creëren op een laagdrempelige manier ontmoeting en verbinding en laat groepen mensen buiten hun eigen 'sociale bubbel' kijken.

Cultuur draagt een steentje bij aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven waar we als gemeente voor aan de lat staan. Wij zien hierbij in het bijzonder cultuur als middel voor het vergroten van de *leefbaarheid in wijken en kernen*, het verminderen van *kansenongelijkheid*, en het stimuleren van de *positieve gezondheid*; cultuurparticipatie bevordert preventief de positieve geestelijke en –in bepaalde mate- de fysieke gezondheid van onze inwoners. We bevorderen en stimuleren daarom cultuurparticipatie en cultuurbeleving door onze inwoners. We streven ernaar om voldoende voorzieningen met een gedifferentieerd aanbod in stand te houden dat aansluit bij de vraag van onze inwoners. Wij zien het als onze missie om de ervaren drempels hierbij zoveel als mogelijk weg te nemen. In het bijzonder hebben we aandacht voor cultuurparticipatie onder jeugd/jongeren en onder ouderen.

Voor een grote groep mensen is het vanzelfsprekend om actief deel te nemen aan culturele activiteiten. Maar voor een deel van onze inwoners is dit niet zo omdat zij drempels ervaren. Mensen met een laag inkomen kunnen een financiële drempel ervaren. Laaggeletterden worden geconfronteerd met informatieve en digitale drempels. Mensen met een beperking ervaren vaak fysieke drempels. Jongeren vinden niet vanzelfsprekend aansluiting bij het bestaande aanbod van culturele activiteiten. Een deel van de jongeren heeft moeite om mee te komen. Ze zijn sociaal minder weerbaar of kampen met mentale gezondheidsproblemen. Dat is verergerd door de coronacrisis. Zij kunnen een steuntje in de rug goed gebruiken. Cultuurparticipatie helpt mee bij een mentaal gezond leven.

Wij richten ons ook op ouderen omdat Wijchen bovengemiddeld vergrijst. Vergrijzing brengt voor de samenleving uitdagingen met zich mee. Wij zien cultuur als een van de middelen die bijdraagt aan het vitaal ouder worden.

Tot slot zien we de economische waarde van cultuur. Daarmee bedoelen we dat investeren in cultuur loont en meerwaarde oplevert voor de woonomgeving, werkgelegenheid, innovatie, het vestigingsklimaat en de recreatiewaarde. Cultuur levert directe werkgelegenheid op. Daarnaast zorgen de bestedingen van bezoekers voor een impuls aan de lokale economie en werkgelegenheid die dankzij de culturele instellingen wordt gegenereerd. Zonder cultuur en erfgoed is onze gemeente minder aantrekkelijk om er te wonen, te werken en te bezoeken.

Om deze redenen geven we cultuur een vaste basis in Wijchen. Het is het waard om in cultuur te blijven investeren en om nieuwe ontwikkelingen te stimuleren die daaraan bijdragen, ook als de gemeente financieel in zwaarder weer komt. Hier hoort ook bij dat kunstenaars en medewerkers van culturele instellingen eerlijk worden betaald voor het werk dat ze doen. Fair pay – oftewel reële tarieven zoals we dat in het sociaal domein noemen – dat moet het uitgangspunt zijn in onze subsidieverstrekkingen. Vernieuwing en samenwerking in en buiten de culturele sector vinden wij van essentieel belang om de culturele infrastructuur weerbaar te houden. Ook bij toekomstige tegenwind. Dat is de les die corona ons heeft geleerd.

Maar de gemeente doet het niet alleen. Wij willen uitvoering geven aan het cultuurbeleid samen met onze inwoners en onze culturele partners. Voor de instandhouding van het cultureel aanbod en het bevorderen van cultuurparticipatie kunnen we niet zonder de inzet van vele vrijwilligers in de cultuur- en erfgoedsector. Wijchen is samen cultuur maken.

5. Ambities en doelen

AMBITIES:
- De basis van de culturele infrastructuur is op orde.
- Ieder kind kan deelnemen aan een breed en hoogwaardig aanbod van cultuureducatie.
- De sociale binding en inclusie alsmede het welzijn van onze inwoners versterken door cultuurparticipatie te bevorderen.

Op basis van de hierboven uiteengezette visie op cultuur, formuleren we drie ambities. Om deze ambities waar te maken, stellen we ons een aantal doelen.

5.1 Ambities

Vanuit onze visie, en op basis van de trends en ontwikkelingen hebben we drie ambities van waaruit we onze acties formuleren.

A. *De basis van de culturele infrastructuur is op orde.*

Zonder culturele sector valt er weinig te participeren en valt er niets te zien en te beleven. We streven ernaar om voldoende voorzieningen met een gedifferentieerd aanbod in stand te houden dat aansluit bij de vraag van onze inwoners. Dat is goed voor het welzijn van onze inwoners en het is goed voor onze lokale economie. Publieke financiering in de culturele sector is een noodzakelijke voorwaarde om de basis te leggen van een culturele infrastructuur en voor de kern van de culturele activiteiten.

Wij versterken de culturele infrastructuur door de vorming van een netwerk dat samenwerking bevordert binnen de infrastructuur en dat verbindingen legt met andere sectoren, zoals het sociaal domein. Het netwerk heeft voor de gemeente een signalerende functie om op te halen wat er in de cultuursector leeft.

B. *Ieder kind kan deelnemen aan een breed en hoogwaardig aanbod van cultuureducatie*

Vanuit de visie dat cultuur bijdraagt aan kansengelijkheid en talentontwikkeling borgen we voldoende en kwalitatief hoogwaardig aanbod van cultuureducatie voor kinderen. We vinden dat cultuureducatie een goede en vaste plek moet hebben in het curriculum van het onderwijs (cultuur is een vak!). Hierbij is ons uitgangspunt om een verbinding te maken tussen cultuuraanbieders, basisonderwijs en voortgezet onderwijs – inclusief speciaal onderwijs - en een verbinding tussen binnen- en buitenschoolse cultuureducatie (verbreden van binnen naar buiten).

C. *De sociale binding en inclusie alsmede het welzijn van onze inwoners versterken door cultuurparticipatie te bevorderen.*

Cultuur heeft een belangrijke rol bij het bevorderen van participatie: het activeert mensen en brengt mensen samen. Dat is goed voor het welzijn en welbevinden van mensen en voor de samenhang in dorpen en wijken. Cultuur draagt zodoende bij aan verbondenheid. We verbinden het cultuurbeleid ook aan opgaven in het sociaal domein, vooral in de wijken en dicht bij de mensen. Denk aan het bestrijden van eenzaamheid, het bevorderen van gezondheid en het bevorderen van toegankelijkheid van het culturele aanbod voor mensen met een beperking. We gaan dit aan vanuit een inclusieve grondhouding waarbij ook de bereikbaarheid van voorzieningen van belang is. Wij vinden het belangrijk dat iedereen cultuur kan beleven en ervaren, ongeacht leeftijd, inkomen, achtergrond en woonplaats. Daarvoor willen we drempels wegnemen die cultuurparticipatie belemmeren. We gaan hierbij uit van de leidende principes volgens ons Gezond en Actief Leven Akkoord.

5.2 Waar willen we naartoe?

Wat willen we gaan doen om deze ambities te realiseren? Welke doelen stellen we?

A. *De basis van de culturele infrastructuur is op orde.*

We blijven investeren in die basisvoorzieningen waarvan wij vinden dat ze op cultureel vlak aanwezig moeten zijn in onze gemeente. Wij houden die voor iedereen toegankelijk. De basis van de culturele infrastructuur is de “hardware”. Het aanbod waar cultuur beleefd en gemaakt wordt. Wij willen hiervoor het volgende doen.

1) De basisvoorzieningen in de culturele infrastructuur in stand houden.

Wij verstaan onder een basisvoorziening een voorziening die gewoonlijk aanwezig is in alle gemeenten en waarvan door een zeer grote groep inwoners van alle leeftijden en geledingen gebruik wordt gemaakt. Een basisvoorziening draagt bij aan het participeren als volwaardig burger in de samenleving. We rekenen een bibliotheek, theater, cultureel erfgoed (zoals museum en historische vereniging), amateurkunst en beeldende kunst tot de basisvoorzieningen in de Wijchense culturele infrastructuur. Hier zijn we zuinig op. We subsidiëren instellingen voor de instandhouding van de basis. We vertrouwen erop dat zij dit doelmatig en doeltreffend doen.

[1] De leidende principes zijn:
- We gaan uit van positieve gezondheid;
- We ondersteunen positief;
- We luisteren naar inwoners en professionals;
- We besteden aandacht aan kwetsbare momenten in de levensloop;

2) Een sterker cultureel netwerk door het creëren van een cultuurplatform.

We willen toe naar een sterker cultureel netwerk. We faciliteren een cultuurplatform.

Dit sluit aan bij de behoefte die er in de cultuursector is aan een netwerk-/denktank- overleg in de infrastructuur. Naast netwerkvorming binnen de culturele sector worden er verbindingen gelegd met het sociale domein, de creatieve industrie, en het MKB. Voor de gemeente heeft het cultuurplatform ook een signalerende functie voor wat er speelt in de sector. Het platform wordt gecoördineerd door een cultuuraanjager annex cultuurcoach. De cultuurcoach is de verbinder. We gaan onderzoeken, samen met de cultuursector, hoe dit platform onder aansturing van de cultuurcoach het beste kan functioneren.

3) Meer beleving van ons erfgoed in combinatie met het landschap geeft karakter aan onze gemeente en kan haar identiteit versterken.

We kunnen in Wijchen trots zijn op ons verleden, dat teruggaat tot in de vroege prehistorie. Met het erfgoed van de continue bewoningsgeschiedenis van dit gebied willen we zorgvuldig omgaan. Het verhaal van de vroege bewoning is immers medebepalend geweest voor de ontwikkeling van de dorpen en van het omringende landschap. Zonder geschiedenis geen toekomst. Om de beleefbaarheid en toegankelijkheid van de lokale historie verder te vergroten en onder een groter publiek te brengen, kunnen mogelijkheden worden benut om een beeldende vertaling te geven aan de archeologische waarden door het inpassen ervan in de omgeving. De eigen geschiedenis is niet alleen leuk, de belangstelling ervoor is ook een economische factor en het gebruik ervan in de ruimtelijke inrichting verschaft identiteit en draagt bij aan de sfeer en kwaliteit.

Er is een traditionele manier om archeologie zichtbaar te maken: bijvoorbeeld het aanleggen van straatpatronen, of het inbrengen van contouren van een vroeger gebouw, of door reconstructies. Er is ook een manier om de verbeelding meer te laten spreken, waarbij de geschiedenis inspiratiebron is voor de vormgever, de landschapsarchitect, de ontwerper, de beeldend kunstenaar. In veel gevallen zal het een mix kunnen zijn. Ons rivierenlandschap en de cultuurhistorie zijn een kernkwaliteit. De opgave ligt er om de landschappelijke en cultuurhistorische beleefbaarheid te versterken.

Voor de zichtbaarheid en de beleefbaarheid belichten we vooral de prehistorie, het Romeinse verleden, de Middeleeuwen, en (de strijd tegen) het water. In het beleefbaar maken van het Romeins verleden liggen kansen voor Wijchen in regionaal verband. We sluiten hiervoor aan bij het Masterplan Romeins verleden dat de gemeenten in de Groene Metropool Regio in samenwerking met provincie Gelderland hebben ontwikkeld. Via het beleidsprogramma toerisme wordt dit nader uitgewerkt.

In het bijzonder willen we onderzoeken hoe we archeologie voor jongeren aantrekkelijker kunnen maken. Met de gebruikelijke manieren om archeologie in beeld te brengen is het best lastig om jongeren enthousiast te krijgen.

4) Meer beeldende kunst in de openbare ruimte.

Kunst in de openbare ruimte draagt bij aan een prettige woon- en leefomgeving en kan bijdragen aan de mentale gezondheid. We willen het kunstbeleid weer activeren nadat de gemeenteraad in 2010 besloot om geen nieuwe kunstwerken in de leefomgeving te plaatsen. We nemen als uitgangspunt om in elke wijk en kern kunst in de openbare ruimte te hebben.

B. Ieder kind kan deelnemen aan een breed en hoogwaardig aanbod van cultuureducatie.

We stimuleren cultuureducatie voor de kinderen in onze gemeente over de band van het onderwijs en in de vrije tijd.

1) Een sterke positie van cultuureducatie in het onderwijs.

Onze scholen maken cultuureducatie voor kinderen toegankelijk. Wij borgen voldoende en kwalitatief hoogwaardig aanbod van cultuureducatie, ook naar de toekomst toe, afgestemd op de lokale behoefte van het onderwijs. Wij zien het Cultuurknooppunt hiervoor als een cruciale schakel. Hier komen alle culturele organisaties die actief zijn in amateurkunst, cultuurparticipatie of cultuureducatie samen. We willen samen met het onderwijs het Cultuurknooppunt in staat blijven stellen om zijn intermediaire rol voor cultuureducatie te vervullen. Hiervoor kijken we ook naar een regionale inbedding van het cultuurknooppunt.

Om ieder kind de kans te geven zich optimaal te ontplooien is een soepele overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs belangrijk. Ook op het gebied van cultuureducatie is hier winst te behalen. Wij zien kansen liggen voor het onderzoeken en ontwikkelen van doorgaande leerlijnen. Wat is er al ervaren in het basisonderwijs en hoe kan dat een doorstart krijgen binnen het voortgezet onderwijs? Dit geldt voor verschillende kunstdisciplines, maar bijvoorbeeld ook voor lokaal erfgoed. Het cultuurknooppunt kan in dit proces een rol vervullen om voor partijen inzicht te geven maar ook door het contact met de (lokale) aanbieders waar de scholen mee samenwerken.

Samenwerken met het voortgezet onderwijs vraagt om een andere aanpak dan samenwerken met het basisonderwijs. Voor het voortgezet onderwijs kan het Cultuurknooppunt zich meer opstellen als een sparringpartner en een kenner van de lokale aanbieders. Het cultuurknooppunt kan het voortgezet onderwijs ondersteunen door het adviseren over en organiseren van culturele activiteiten, voorstellingen en (lokale) cultuureducatieprojecten. Een VO-school heeft kunstvakdocenten in dienst, maar soms lukt het hen niet om de lokale samenwerking te vinden. Het is van belang om samen te onderzoeken welke vragen, wensen en kansen er liggen waar het Cultuurknooppunt in kan ondersteunen.

2) Muziek in en buiten de klas.

Wat we nu al doen voor muziekeducatie zetten we voort. Samen muziek maken en beleven stimuleert de individuele ontwikkeling, en vergroot de sociale samenhang in onze gemeente. Muziekeducatie is daarvoor belangrijk, en verdient onze aandacht. Zonder gemeentelijke bijdrage komt de toegankelijkheid van muziekonderwijs onder druk te staan. De gemeente kent (nog) een rijke muzikale traditie/aanbod van klassiek tot populaire muziek.

We investeren in muziekeducatie in het basisonderwijs zodat muziekles gegeven wordt door gekwalificeerde en vakbekwame muziekdocenten, die daarvoor een eerlijke betaling ontvangen. Het basisonderwijs neemt daarnaast deel aan de landelijke stimuleringsregeling "Cultuureducatie met Kwaliteit." Het cultuurknooppunt coördineert het muziekonderwijs in de scholen en de leerorkesten die samen met de muziekverenigingen in naschoolse tijd aan leerlingen worden geboden.

Wie verder wil met muziek, kan dat buiten school doen. We ondersteunen in het huidige beleid de muziekverenigingen. Maar we zien een terugloop in bereik bij de traditionele muziekverenigingen. Jeugdorkesten hebben het moeilijk. Voor andere vormen van muziek is het aanbod niet altijd toegankelijk voor kinderen. Een deel van de ouders kan het niet betalen. Voor een deel is er gebrek aan voldoende en adequaat geschoolde muziekdocenten. We willen onderzoeken hoe we de toegankelijkheid van muziekeducatie kunnen borgen. We bekijken of de huidige systematiek nog voldoet bij de behoefte naar muziekeducatie. We onderzoeken hoe we talentontwikkeling kunnen stimuleren bij kinderen en jongeren in de leeftijd van het voortgezet onderwijs.

C. *<u>De sociale binding en inclusie alsmede het welzijn van onze inwoners versterken door cultuurparticipatie.</u>*

Ons doel is het bevorderen en stimuleren van de actieve en passieve kunstbeoefening en cultuurbeleving door onze inwoners. Iedereen die wil, moet mee kunnen doen. We maken hierbij gebruik van de leidende principes in ons GALA Akkoord.

1) Versterking van de structuur voor amateurkunstbeoefening.

We zien dat amateurkunstbeoefening nog steeds behoorlijk is op basis van landelijk onderzoek. Daarentegen zien we een afname van amateurkunstbeoefening binnen ons verenigingsleven. Het aantal vrijwilligers loopt terug en een nieuwe groep of generatie vrijwilligers heeft vaak te weinig tijd. We onderzoeken hoe we de amateurkunstbeoefening kunnen versterken. We willen een ondersteuningsstructuur voor het amateurkunstveld teneinde amateurkunstgroepen (cultuurbeoefening in groepsverband in alle vormen) vitaal en toekomstbestendig te maken. Ze sluiten wat betreft artistieke inhoud en organisatievorm aan bij nieuwe manieren van cultuurbeoefening. Een verenigingsondersteuner helpt bij bestuurlijk-organisatorische uitdagingen en het vrijwilligersbeleid. Het gaat dan om zaken als het werven van vrijwilligers voor activiteiten en bestuursleden, hoe om te gaan met diverse codes, zoals good governance en de AVG, subsidieverwerving, belastingzaken et cetera.

2) Meer verbinding maken met het sociaal domein.

We maken een plan voor de integratie van cultuur in het sociaal domein. We nemen dit op in het programma voor het Gezond en Actief Leven Akkoord en de Brede combinatieregeling. We willen de verbinding stimuleren door hiervoor projecten te ondersteunen. Dit kan door het instellen van een cultureel ontwikkelfonds waaruit financiering beschikbaar wordt gesteld voor samenwerking op projectmatige basis.

Cultureel ontwikkelfonds

Om de samenwerking binnen de culturele sector te versterken, en om verbindingen te leggen tussen de culturele sector en het sociaal domein, zien wij projectmatig werken als een vruchtbare manier. Projecten die deze samenwerking versterken, financieren we uit een cultureel ontwikkelfonds. Hoe we projecten selecteren en financieren, moeten we nader uitwerken. Een methode is om aan te sluiten bij de subsidieregeling die we optuigen binnen ons GALA. Een andere manier is een aanpak vergelijkbaar met ons lokaal sportakkoord.

Voor de eerdergenoemde cultuurcoach zien we een taak weggelegd in het projectmatig werken.

De cultuurcoach legt de verbinding tussen cultuur en het sociaal domein, en bevordert cultuurparticipatie in de wijken en kernen. De aandacht van de cultuurcoach is voornamelijk preventie-gericht. De cultuurcoach gaat vanuit het perspectief van sociaal maatschappelijke vraagstukken aan het werk vanuit thema's als overlast, eenzaamheid, sociale uitsluiting en persoonlijke beperkingen. Het is zijn taak om verbinding tussen jongeren, ouderen of kwetsbare doelgroepen te laten ontstaan met concrete en haalbare sociaal-artistieke projecten en programma's. Aangezien wij binnen cultuur inzetten op een zo groot mogelijk bereik en participatie van alle inwoners van onze gemeente, draagt de cultuurcoach hiermee bij aan cultuurdeelname onder kwetsbare groepen. De diversiteit van onze inwoners, de verschillen in behoeften en het zorgdragen voor inclusie staan daarbij centraal.

In samenwerking met het Cultuurknooppunt en het op te richten cultuurplatform zal een mooi aanbod ontstaan voor onze kwetsbare inwoners en zal de cultuurparticipatie van deze groep toenemen. Daarmee zal er ook meer samenwerking ontstaan binnen de culturele infrastructuur, en komt er in het aanbod van de kunstuitingen steeds meer aandacht voor inclusie en diversiteit in aanbieders en aanbod.

3) Meer cultuurparticipatie door jongeren.

We bevorderen cultuurparticipatie onder jongeren. Hierbij willen we vooral aansluiten bij wat de behoefte is van jongeren. Om jongeren te bereiken willen we gebruik maken van een platform als Young Wijchen. Dit platform is opgezet voor en door jongeren om meer met cultuur te doen.

Voorwaarde is dat het platform voldoende representatief is samengesteld met Wijchense jongeren. Young Wijchen wordt ondersteund door het jongerenwerk van Meervoormekaar.

In september 2023 zijn we begonnen met het project Kunstbende. Kunstbende is een creatieve community voor jongeren van 13 tot en met 19 jaar, en op middelbare scholen in Nederland. Het is een landelijke netwerkorganisatie onderverdeeld in provinciale onderafdelingen. Kunstbende zet in op:

- het vergroten van cultuurparticipatie onder jongeren in Gelderland;
- op talentontwikkeling; en
- op het netwerk waarbij ontmoeting laatsvindt tussen jonge makers online en offline en verbinding gemaakt wordt met de (lokale) creatieve en culturele industrie en infrastructuur.

Een van de beoogde effecten van Kunstbende is dat het jongerenplatform nieuwe aanwas kan krijgen.

4) Minder drempels om cultuurparticipatie te vergroten.

Er zijn mensen die niet deelnemen aan cultuur omdat zij hiertoe niet in staat zijn vanwege fysieke beperkingen. In onze Inclusie-agenda hebben we vastgelegd dat iedereen meetelt en dat iedereen die wil, mee kan doen. Om dit te bereiken zorgen we ervoor dat onze culturele accommodaties fysiek toegankelijk zijn voor iedereen. Maar ook dat belemmeringen voor slechthorenden of voor mensen die slechtziend zijn, zoveel als mogelijk worden weggenomen. Daarnaast gaat het om het gebruik van duidelijke taal, voor inwoners die laaggeletterd zijn.

Inclusief betekent ook dat we meer diversiteit in de culturele activiteiten of op het podium willen bevorderen. Bijvoorbeeld door aandacht te besteden aan onderwerpen als discriminatie, psychische problemen en racisme. Er staan minder mensen met een zichtbare beperking op het toneel. Je ziet minder vaak iemand met een verstandelijke beperking deel uit maken van een muziekvereniging. Iedereen telt mee, en we willen kwetsbare mensen zoveel als mogelijk deel laten uitmaken van het 'gewone' culturele leven.

Er zijn mensen die niet deelnemen aan cultuur omdat zij de kosten hiervoor niet kunnen betalen. We bieden via het minimabeleid hierin al ondersteuning. Zo kunnen volwassenen die een inkomen hebben tot 110% van het sociaal minimum een beroep doen op de geld-terug-regeling. Dit bedrag kan ook worden gebruikt om kosten voor cultuurdeelname te betalen. Het is een inkomensvraagstuk of de hoogte van de regeling voldoende is. We kunnen vanuit cultuur mensen op attenderen dat de mogelijkheid er voor cultuurdeelname is. Voor kinderen hebben we specifieke regelingen op het gebied van cultuurparticipatie. Daarnaast is er de kindregeling voor kinderen in huishoudens tot 120% van het sociaal minimum. Dit bedrag kan ook worden gebruikt om kosten voor cultuurdeelname te betalen.

6. Cultuur in de gemeente Wijchen

6.1 Cultureel aanbod

Beeldende kunst

In de gemeente zijn meerdere culturele partijen (georganiseerd dan wel zelfstandig ondernemers) actief op het gebied van de beeldende kunst. Zoals:

- Kunstkring Wijchen van stichting Kunstpromotie Wijchen. De Kunstkring is in 2015 gestart om kunst in Wijchen op de kaart te houden. De inzet is om laagdrempelige activiteiten over beeldende kunst te organiseren voor iedereen die daarin interesse heeft. In het koetshuis heeft zij haar expositieruimte.

- Stichting Kunst2stream organiseert jaarlijks in de zomermaanden kunstexposities in de Oude of St Victorkerk in Batenburg.
- Kunstmarkt Wijchen biedt een keer per jaar in de Kasteeltuin plek voor kunstenaars om hun werk te presenteren, en te verkopen aan het publiek. De Kunstmarkt streeft naar een breed en afwisselend aanbod van kunstwerken.
- Stichting Culturele Broedplaats Wijchen is een plek waar kunstenaars en creatieve en culturele bedrijven, in de ruimste zin des woords, samen komen en werken.
  Het is een plek waar beginnende culturele ondernemers de ruimte krijgen om te groeien en zichzelf in de markt te zetten

Cultureel erfgoed

In de gemeente zijn meerdere instellingen actief op het gebied van behoud, onderzoek en het in beeld brengen van het cultureel erfgoed. Zoals:

- Historische vereniging Tweestromenland bevordert in zo breed mogelijke kring de belangstelling voor de geschiedenis in al haar aspecten en in ieder opzicht, in het bijzonder van het werkgebied, het Land van Maas en Waal en het westelijke deel van

het Rijk van Nijmegen. Voor studie en onderzoek van de streekgeschiedenis en genealogisch onderzoek is het documentatiecentrum van de vereniging op vaste tijden voor bezoekers opengesteld.

- Heemkundekring Pagus Balgoye bevordert de belangstelling voor de kennis van de omgeving van Balgoij, de mensen die er gewoond hebben, de gebruiken en heemkundig waardevolle overblijfselen.
- Stichting Batenburgs Erfgoed staat voor het onderzoeken, verzamelen, bewaren en stimuleren van cultuuruitingen, die te maken hebben met Batenburg en/of haar bewoners.
- Stichting Wighene bewaart historische foto's over Wijchen en haar inwoners.
- AWN, Nederlandse Archeologievereniging afdeling Nijmegen en omstreken, die ook binnen Wijchen actief met archeologisch onderzoek bezig is, en vooral met vrijwilligers meewerken bij archeologische opgravingen.
- Geldersch Landschap met kasteel Hernen en kasteelruïne Batenburg.

Film

Binnen deze discipline vinden we in Wijchen een aantal aanbieder, zoals:

- Bioscoop Cinema Roma, waar de gangbare films van nu worden getoond.
- Cineclub Wijchen. Een vereniging met 400 leden die filmhuis-films vertoont voor haar leden; films die veelal niet in de reguliere bioscopen op de programmering staan.
- Fotoclub Wijchen. Een vereniging met 25 leden die zich bezighout met hobby-fotografie.
- Stichting Tweestromenland in Beeld en Geluid. Deze stichting opereert vanuit het Land van Maas en Waal en is onlosmakelijk verbonden met cineast Jos Kruisbergen. Hij maakt documentaires over "het gewone leven" in het Land van Maas en Waal.

Media en letteren

Op het gebied van media en letteren hebben we **Bibliotheek Wijchen**. De bibliotheek is een laagdrempelige en neutrale toegangspoort tot kennis, informatie en lezen. De focus van de bibliotheek ligt op drie actuele maatschappelijke opgaven. Deze opgaven vormen het referentiekader voor de Bibliotheek Wijchen. De drie maatschappelijke opgaves zijn:

Opgave 1: Geletterde samenleving - Bevorderen geletterdheid en leesplezier

Opgave 2: Participatie in informatie samenleving - Digitale inclusie en digitaal burgerschap

Opgave 3: Leven lang ontwikkelen - Basisvaardigheden en blijvende inzetbaarheid

Vanuit deze opgaven draagt de bibliotheek bij aan leesbevordering en leesplezier. Alles staat of valt met basisvaardigheden lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. De overheid zet al geruime tijd breed in op de digitale samenleving, om te voorkomen dat mensen worden buitengesloten, maar zeker ook om digitale diensten voor iedereen makkelijker te maken. De bibliotheek speelt ook een voorname rol in de preventieve aanpak van laaggeletterdheid. Een flinke groep Nederlanders heeft moeite met lezen en schrijven. Door laaggeletterdheid aan te pakken en digitale vaardigheden te bevorderen, verbeteren we de zelfredzaamheid van onze burgers.

De bibliotheek krijgt ook te maken met veranderingen. Die betreffen de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO) en het voornemen van de omzetting van de bevorderingsplicht naar een zorgplicht. Vanaf 1 januari 2023 hebben de gemeenten reeds een nieuwe verantwoordelijkheid en regierol ten aanzien van de IDO. Zodoende wordt bijgedragen aan een samenleving waarin iedereen digitaal kan meedoen. Daarnaast is er het voornemen dat per 2025 in de wet wordt vastgelegd dat gemeenten en provincies een zorgplicht krijgen om hun inwoners toegang tot een toekomstbestendige bibliotheek te garanderen. De zorgplicht draait om de noodzaak het netwerk van fysieke bibliotheken kwantitatief en kwalitatief te versterken.

Musea

In het gerestaureerde kasteel Wijchen is **Museum Kasteel Wijchen** gehuisvest. Het museum vervult voor onze gemeente belangrijke functies van presentatie, conservering en educatie van de lokale en regionale geschiedenis en archeologie. Het verhaal van het museum omvat de lokale en regionale bewoningsgeschiedenis, archeologie, museumtuin de Tuun, en het vertelt over de geschiedenis van kasteel Wijchen en zijn bewoners. Het museum heeft een vaste tentoonstelling en daarnaast wisselende exposities. De organisatie van het museum bestaat uit een kleine professionele staf en uit ruim 90 vrijwilligers. Jaarlijks ontvangt het museum rond 15.000 bezoekers. Het museum ontvangt van de gemeente een budgetsubsidie.

Buiten onze gemeente, in Beneden-Leeuwen is **Museum Tweestromenland** gevestigd. Dit museum vertelt het leven van het land van Maas en Waal en ontvangt structureel subsidie van de gemeenten West Maas en Waal, Druten, Wijchen en Beuningen.

Muziek

Er is een gevarieerd muziekaanbod in onze gemeente. Het gaat om organisaties die zelf muziek maken en deze presenteren voor publiek, en organisaties die muziekevenementen programmeren in uiteenlopende muziekgenres. In het muziekaanbod zijn zowel vrijwilligers als professionals actief.

In Wijchen hebben we een breed palet aan (gesubsidieerde) amateur muziekverenigingen en –koren, zoals:

Muziekverenigingen: Harmonie Kunst en Vriendschap, Harmonie D.O.V., Showorkest El Monte, Het Kerkeveld Orkest, Seniorenorkest Huttenkamp, Accordeonorkest Con Amore, Big Band Wijchen, Muziekvereniging Sint Anna, Ensemble @Speranza, en het Lyra Corps van het Damianus Gilde.

Koren: Popkoor Event, Amicitia, Kioskkoor Bergharen, Popkoor Di Capelli, Pur Sang, Parnassuskoor, en meerdere kerkkoren.

Daarnaast zijn er diverse (organisaties van) **muziekevenementen**. Zoals:

De klassieke muziek-concertreeks van de Muziekkring, het festival Batenburg Baroque, het Kamermuziekfestival tussen Maas en Waal, Emporium Dance, Kasteelfeesten, Zomerfestival.

Podiumkunsten

Theater 't Mozaïek is de plek waar podiumkunsten worden getoond. Het theater heeft 1 theaterzaal met 330 stoelen.

Per jaar worden er zo'n 70 professionele voorstellingen geprogrammeerd waarin alle podiumkunsten aan bod komen. Van cabaret tot dans.

Daarnaast is er theater op locatie, in de buitenlucht. **Ruïnetheater Batenburg** verzorgt jaarlijks openluchtvoorstellingen.

(Amateur) toneelgezelschappen, zoals: Wijchens Amateur Toneel, kindertheater Bombarie, toneelvereniging Eendracht en toneelvereniging Twistappel.

Volkscultuur en evenementen

Tot slot zijn er aanbieders die zich bezighouden met de volkscultuur en evenementen die passen in een traditie. Zoals de **carnavalsverenigingen**, **intocht Sinterklaas**, en de **kermis**.

6.2 Amateurkunst

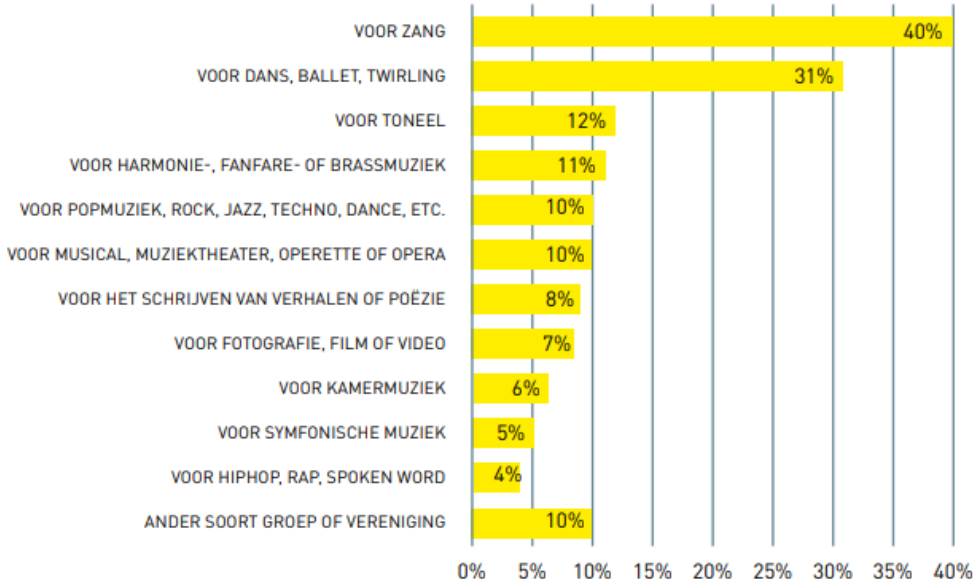

Uit de Monitor Amateurkunst 2023 van het LKCA blijkt dat 55% van de Nederlandse bevolking van zes jaar en ouder in de vrije tijd iets kunstzinnigs, creatiefs of muzikaals doet. Dat is hoger dan tijdens de coronapandemie (43%) en in 2017 (40%). Het aandeel dat deze activiteiten beoefent ligt bij de vrouwelijke bevolking veel hoger (68%) dan bij de mannelijke bevolking (43%). Leeftijd hangt ook nauw samen, want hoe hoger de leeftijd, hoe lager het aandeel beoefenaars. Zo is 85% van 6-11 jarigen kunstzinnig, creatief of muzikaal actief, tegenover 62% van de 12-19 jarigen, 60% van de 20-34 jarigen, 54% van de 35-49 jarigen, 50% van de 50-64 jarigen en 44% van de 65-plussers. Ook opleidingsniveau speelt een rol. Van de volwassen mensen met geen opleiding, alleen basisschool of lbo/vbo/vmbo (kader- en beroepsgericht leerweg/mbo 1) beoefent 41% kunstzinnige, creatieve of muzikale activiteiten. Bij degenen met mavo, eerste drie jaar havo of vwo, vmbo (theoretische en gemengde leerweg), mbo 2, 3, 4, of havo/vwo bovenbouw ligt dit aandeel op 48% en bij de mensen met een hbo- of universitaire opleiding op 59%. Inkomen, het wel of niet hebben van een beperking of chronische aandoening, het eigen geboorteland of dat van de ouder(s) en de mate van stedelijkheid van de eigen woonplaats heeft niet of nauwelijks een aangetoond verband met het wel of niet beoefenen van kunstzinnige, creatieve of muzikale activiteiten.

De meeste mensen (24% van de bevolking) knutselen, maken sieraden of diamond painting, tekenen, schilderen of maken grafisch werk. Dit wordt gevolgd door fashion (16%). 15% zingt, 14% danst, 14% maakt kunstzinnige foto's of films, 13% bespeelt een muziekinstrument, 11% schrijft verhalen, gedichten, blogs, liedteksten of scripts. De minst beoefende activiteiten zijn pottenbakken, beeldhouwen of keramieken (4%), toneelspelen (3%) en muziektheater, musical, opera of operette (2%). De meeste beoefenaars waren het hele jaar door kunstzinnig of creatief actief, waarbij het gaat om een dagelijks, wekelijks of maandelijks ritme van beoefening. Het grootste deel daarvan beoefende haar of zijn activiteit dagelijks of wekelijks. Bij de meeste activiteiten besteedde het merendeel van de beoefenaars gemiddeld meer dan 1 uur per week aan die activiteit.

Bijna de helft (49%) voert zijn activiteiten bijna altijd alleen uit. De andere helft (51%) doet dit in meer of mindere mate ook samen met anderen. 20% van de beoefenaars is lid van of neemt deel aan een vereniging, club of groep voor het beoefenen van kunstzinnige, creatieve of muzikale activiteiten. Hier gaat het om 11% van de Nederlandse bevolking van zes jaar en ouder.

LIDMAATSCHAP VAN OF DEELNAME AAN SOORTEN VERENIGINGEN EN GROEPEN, PERCENTAGE VAN BEOEFENAARS DIE ACTIEF ZIJN IN GROEPSVERBAND

Van de beoefenaars die actief zijn in groepsverband is 37% actief in een vereniging, 24% in een informele groep, 17% in een groep georganiseerd door een zelfstandig docent of artistiek begeleider en 11% in een groep georganiseerd door organisatie of instelling. Bij beoefenaars die actief zijn in een groep voor harmonie-, fanfare- of brassmuziek is het aandeel verenigingen het hoogst, namelijk 84%. Daarentegen zijn groepen voor popmuziek, rock, jazz, techno en dance nauwelijks (6%) georganiseerd als vereniging, maar voor het merendeel (74%) juist als informele groep. Bij de groepen voor andere kunstvormen is over het algemeen sprake van een gevarieerde manier van organiseren.

Van de beoefenaars actief in groepsverband zijn degenen geboren in het buitenland of van wie een of twee ouders geboren zijn in het buitenland veel minder vaak lid van een vereniging dan degenen wiens ouders geboren zijn in Nederland. Zo is 42% van de laatste groep actief in een vereniging en 22% lid van een informele groep, terwijl van de in het buitenland geboren beoefenaars 15% actief is in een vereniging en 40% in een informele groep.

We hebben geen cijfers beschikbaar op gemeentelijk niveau. We nemen aan dat de landelijke percentages min of meer vergelijkbaar zouden moeten zijn voor onze lokale situatie.

We hebben wel inzicht in de deelname aan amateurkunstbeoefening bij gesubsidieerde verenigingen in Wijchen. In onze subsidieregeling voor amateurkunst kunnen verenigingen die zich bezighouden met zang, dans, toneel en muziek subsidie ontvangen. Hiervoor moet de vereniging ten minste 2 voorstellingen of optredens verzorgen. De amateurverenigingen worden bijgestaan door een professionele dirigent of regisseur.

Wat opvalt is dat het aantal gesubsidieerde leden van amateurkunstverenigingen slechts 1,5% is van de totale Wijchense bevolking vanaf 6 jaar. We weten niet hoeveel leden er bij niet gesubsidieerde verenigingen zijn. Op basis van de Monitor Amateurkunst neemt zo'n 11% van de Nederlanders deel aan een vereniging, club of groep voor het beoefenen van kunstzinnige, creatieve of muzikale activiteiten. Hiervan is 37% lid van een amateurkunstvereniging.

Gesubsidieerd	Aantal	Aantal leden		
	2010	**2023**	**2010**	**2023**
muziekverenigingen	9	9	363	320
toneelverenigingen	7	5	135	115
koren	7	4	265	129
dansverenigingen	3	1	143	47
TOTAAL	**26**	**19**	**904**	**611**
% van bevolking vanaf 6 jaar			**2,5%**	**1,5%**

6.3 Aanbod cultuureducatie in de vrije tijd

Onze inwoners kunnen bij diverse aanbieders van cultuureducatie in de vrije tijd terecht. Zoals: Hakoena theaterschool, Muziekdorp Wijchen, Balletstudio Stella van Wanrooij, Impulse Dance Studio, en Kunstschool Appel. Hier kan men terecht voor diverse vormen van cultuur: theater, dans (waaronder stijldansen, ballet, streetdance, hiphop), muziek en zang, kunst.

6.4 Culturele infrastructuur en beleidsinstrumenten die de gemeente nu inzet

A. *<u>We faciliteren cultuurparticipatie door middel van een aantal subsidieregelingen.</u>*

* *Subsidieregeling activiteiten beeldende kunst.*

Hoewel het beeldende kunstbeleid voor onbepaalde tijd is beëindigd, zijn we toch blijven stimuleren dat zoveel mogelijk inwoners in aanraking komen met beeldende kunst, omdat kunst een bijdrage levert aan onder andere persoonlijke ontwikkeling, ruimtelijke kwaliteit en economie. Zoals onze visie: kunst is een onmisbare kwaliteit in de leefomgeving. We hebben een subsidieregeling voor activiteiten beeldende kunst. De middelen uit het Kunstfonds zijn beschikbaar gesteld voor activiteiten gericht op de passieve kunstparticipatie en kunsteducatie.

* *Subsidieregeling Muziekonderwijs en podiumkunsten.*

Voor muziekles of les in podiumkunsten (dans en theater) voor kinderen tot 18 jaar kan onder een aantal voorwaarden een subsidie worden verstrekt om een deel van het lesgeld te compenseren.

* *Subsidieregeling voor amateurkunstverenigingen.*

Zoals we eerder al meldden, kunnen verenigingen voor amateurkunst een subsidie krijgen. Dit geldt voor koren, muziekverenigingen, toneelverenigingen, en dansgezelschappen.

Specifiek voor muziekverenigingen stimuleren we de onderlinge samenwerking door over de band van de muziekvereniging de stichting Samenwerkende Wijchense Muziekverenigingen (SSWM) te subsidiëren.

* *Subsidie voor culturele activiteiten,*
* *evenementen en cultuurhistorie.*

Er worden periodieke en incidentele norm- en waarderingssubsidies verstrekt voor culturele activiteiten en evenementen, alsmede voor cultuurhistorie.

* *Budgetsubsidie voor de culturele instellingen*

Voor de bibliotheek, Museum Kasteel Wijchen en theater 't Mozaïek wordt een budgetsubsidie verstrekt. Hiervoor zijn prestatieafspraken gemaakt met de instellingen die zijn vastgelegd in een budgetovereenkomst.

B. *<u>Wij faciliteren cultuureducatie voor kinderen in het basisonderwijs (inclusief het speciaal basisonderwijs).</u>*

Wij faciliteren cultuureducatie op een aantal manieren. De gemeente participeert in het Cultuurknooppunt. Dit doen we onder andere met de inzet van combinatiefuncties. Het cultuurknooppunt is de intermediair tussen vraag en aanbod van cultuureducatie. Het heeft de taak voor cultuureducatie in het basisonderwijs en in relatie tot de brede scholen (naschoolse aanbod voor kinderen in de basisschool leeftijd).

Het meest uitgewerkt en verankerd in beleid is het muziekonderwijs. Muziek neemt van oudsher een belangrijke positie in binnen de Wijchense culturele infrastructuur. De gemeente heeft het muziekonderwijs in gemeentelijk beleid hervormd na beëindiging van de subsidierelatie met Kunstencentrum De Stroming in 2014. In drie lagen is het beleid gevat. De basis wordt gevormd door een brede kennismaking met muziek. De gemeente financiert hiervoor het muziekonderwijs (algemene muzikale vorming en kennismaking met een muziekinstrument) in de basisscholen voor groep 3 en 4. Hierdoor zetten de scholen

kunstvakdocenten muziek in. Vervolgens is er de verdieping in de naschoolse leerorkesten waar leerlingen van de basisscholen aan deel kunnen nemen. De gemeente subsidieert de leerorkesten in de brede scholen. Er zijn 5 leerorkesten die via het Cultuurknooppunt in samenwerking met de Wijchense amateurmuziekverenigingen een dekkend geheel over de gemeente vormen. Tot slot is er de specialisatie, waarbij via een tegemoetkoming in de muzieklessen, kinderen van de Wijchense muziekverenigingen zich verder kunnen bekwamen in het bespelen van een muziekinstrument.

Er is een muziekinstrumenten uitleenbank via het Cultuurknooppunt en de Stichting Samenwerkende Wijchense Muziekverenigingen. Kinderen die deelnemen aan de leerorkesten of Wijchense muziekverenigingen kunnen hieruit een muziekinstrument lenen. Voor het voortgezet onderwijs stelt de gemeente een bedrag beschikbaar via de regeling Cultureel Maatschappelijke Vorming.

C. *Wij hebben accommodaties voor amateurkunst en professionele beleving.*

De gemeente heeft een aantal accommodaties (tegen maatschappelijk tarief) beschikbaar gesteld, waar kunst en cultuur gemaakt en/of beleefd wordt.

- Kasteel Wijchen
- cultureel en educatief centrum ’t Mozaïek
- het Koetshuis naast Kasteel Wijchen
- Leemweg, huisvesting voor de Culturele Broedplaats
- MFA’s

Voor ’t Mozaïek bestaat een eigen gemeentelijke visie, waarin we nader ingaan op de betekenis en de functie van dit cultureel centrum voor Wijchen en de (culturele) infrastructuur.

D. *Het beeldend kunstbeleid is voor onbepaalde tijd beëindigd sinds 2010.*

Door de bezuinigingen is ons professionele beeldend kunstbeleid beëindigd. Dat betekent dat er geen uitvoering meer gegeven wordt aan het plaatsen van kunst in de openbare ruimte. Het kunstbeleid tot 2012 was ingestoken op plaatsing van beeldend kunst in de openbare ruimte. De visie op kunst in de openbare ruimte is dat Kunst moet ‘toevoegen’, aanzetten tot nadenken, anders leren kijken en is net als groen een onmisbare kwaliteit in de leefomgeving. Kunst is voor Wijchen méér dan een beeld op een sokkel; de omgeving is uitgangspunt. Hierbij is ook vastgesteld dat er betrokkenheid moet zijn van gebruikers en specifieke bewonersgroepen bij het tot stand komen en kiezen van kunst in de openbare ruimte.

E. *Het hoofddoel van het gemeentelijke erfgoedbeleid is het in stand houden en zorgvuldig beheren van het cultuurhistorische erfgoed.*

Daarbij zetten we ons cultureel erfgoed in de schijnwerpers. Erfgoed brengt de dorpen en stad Batenburg eigenheid, karakter en kwaliteit. Bovendien is erfgoed essentieel om de geschiedenis van een plek zichtbaar te maken en te houden. Erfgoed benutten bij gebiedsontwikkeling levert zowel een bijdrage aan de kwaliteit van de ontwikkeling als aan het behoud van waardevolle gebouwen, gebieden en structuren. We brengen de verhalen van ons erfgoed onder de aandacht bij een groter publiek. We delen cultuurhistorie bijvoorbeeld via: de erfgoedkaart, publicaties, tentoonstellingen, het documentatiecentrum van de historische vereniging, Museum Kasteel Wijchen, en de organisatie van de jaarlijkse Open Monumentendag.

F. *We hebben een gemeentelijke visie op het bibliotheekwerk. Daarin gaan we nader in op de betekenis en de functie van de bibliotheek voor Wijchen en de (culturele) infrastructuur.*

G. *We hebben een visie op evenementen. Daarin gaan we nader in op de betekenis en de functie van evenementen voor Wijchen, de (culturele) infrastructuur en toerisme.*

6.5 Uitgaven gemeente Wijchen aan cultuur en erfgoed

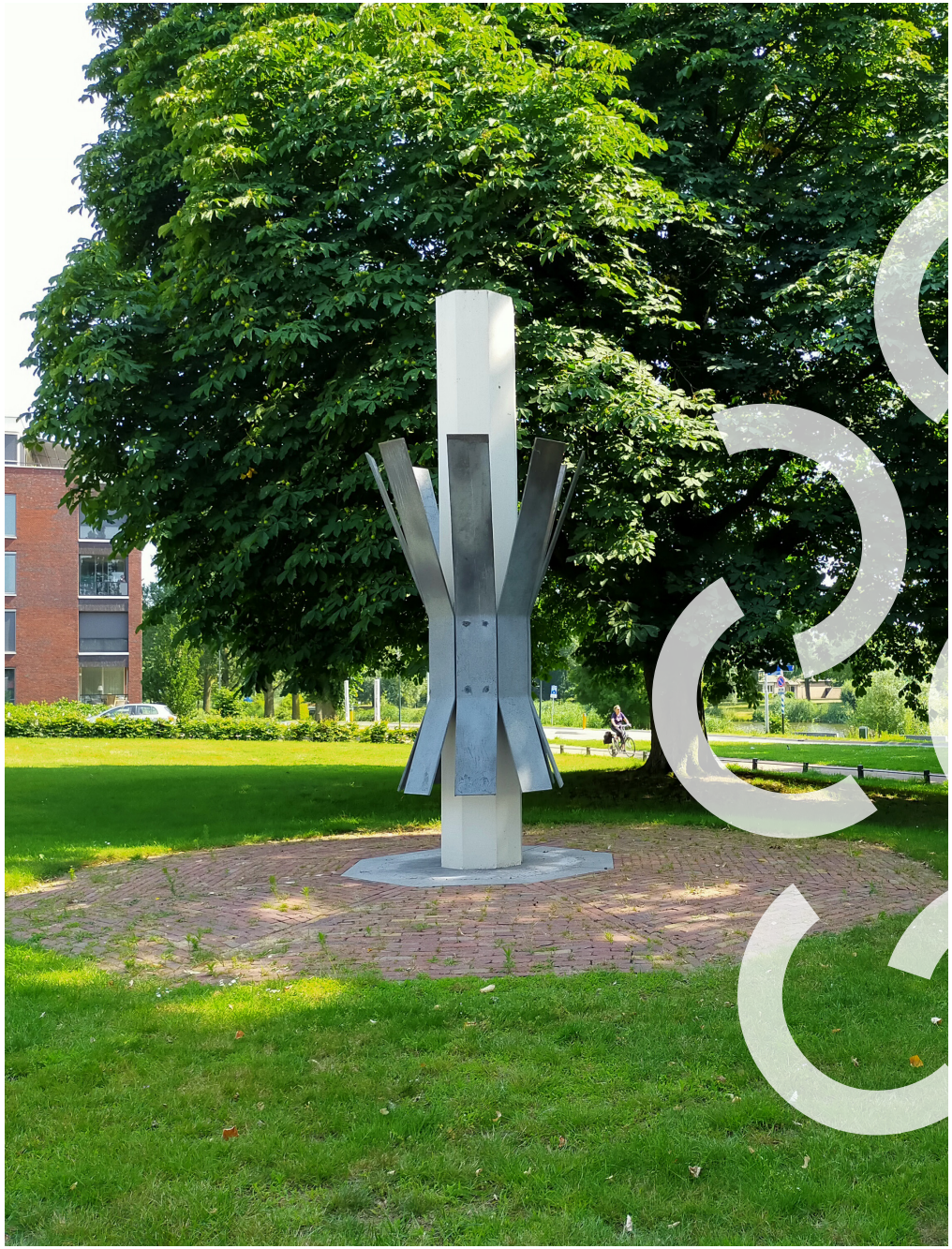
Kunst discipline	Begroting 2024
Activiteiten beeldende kunst	€ 20.000
Amateurkunst	€ 63.000
Bibliotheekwerk	€ 963.000
Musea	€ 209.000
Theater-podiumkunsten	€ 223.000
Cultuureducatie en combinatiefuncties cultuur	€ 292.000
Culturele activiteiten	€ 16.000
Cultuurhistorie	€ 27.000
Monumenten	€ 54.000
Archeologie Voor archeologie is geen apart budget. Kosten voor het uit te voeren archeologisch onderzoek en eventuele daaruit voortkomende publieksactiviteiten of informatie worden altijd gedragen door het project (‘de verstoorder betaalt’).	P.M.
TOTAAL	€ 1.867.000

Voor onderdelen binnen het cultuurbeleid ontvangt de gemeente een specifieke uitkering (SPUK). Zo is er de SPUK voor de combinatiefuncties en de SPUK voor het bibliotheekwerk (informatiepunt digitale overheid).

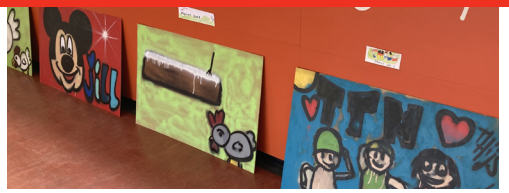
Deze middelen zijn niet in bovenstaande overzicht opgenomen.

Naast deze uitgaven zijn er kosten bij maatschappelijk vastgoed voor accommodaties die ook voor cultuur beschikbaar zijn.

7. Wat speelt er in Wijchen in de cultuursector?

7.1 Gesignaleerde knelpunten uit de Wijchense culturele

We hebben een aantal (brainstorm) bijeenkomsten georganiseerd met de culturele sector in Wijchen om te achterhalen welke knelpunten in de Wijchense culturele infrastructuur ervaren worden. De opbrengst laat zich samenvatten in wat wordt verstaan onder de culturele infrastructuur in Wijchen en hoe deze geborgd kan worden.

Culturele infrastructuur en netwerkvorming

De culturele infrastructuur wordt gezien vanuit de sector als de bouwsteen van de samenleving die voor brede groepen mensen toegankelijk moet zijn. Diversiteit, zichtbaarheid en toegankelijkheid worden genoemd als cruciaal voor het duurzaam voortbestaan van de infrastructuur. Genoemde knelpunten voor de infrastructuur zijn toenemende personeelstekorten, vrijwilligersbestanden die teruglopen en jong publiek dat steeds moeilijker wordt bereikt. Vragen die hierbij spelen zijn: hoe behouden we kwalitatief hoogstaand aanbod en wie bepaalt dit? Hoe zorgen we voor verjonging in ons publiek en personeel, maar ook in onze visie en beleid?

Er moet een borging van het aanbod komen, een soort culturele kaart van Wijchen en haar infrastructuur. Hierin moet terugkomen wat was (erfgoed) wat is (huidige aanbod) en wat de toekomst brengt (waar de (gedeelde) ambities liggen).
De culturele sector heeft behoefte aan passende kaders voor de infrastructuur die door de gemeente worden gegeven. De kaders geven aan wat de gemeente verstaat onder de culturele infrastructuur en waarom de culturele infrastructuur voor de gemeente van belang is. De sector komt met de invulling van het 'hoe'.

De culturele sector heeft een sterke behoefte aan een netwerk/denktank-overleg tussen de culturele Infrastructuur zelf, en tussen een jongerenpanel en een ouderenpanel. Hiervoor lijkt een bepaalde mate van coördinatie nodig. De lijntjes in het Wijchense culturele netwerk zijn in principe kort maar het ontbreekt aan een overkoepelend doel en ambitie. De eerste aanzetten daartoe stuiten snel op een gebrek aan uren en middelen, maar ook mandaat.

Een onafhankelijke coördinatie op de gezamenlijke doelen en ambities is gewenst, in ieder geval voor het opzetten van het netwerk. Een 'spin in het web' lijkt nodig die de korte lijntjes die er zijn en de energie die al stroomt verder aanjaagt. Deze persoon heeft ook de opdracht om lastige vragen te kunnen/mogen stellen. Het nog op te zetten netwerk en de 'spin in het web' moeten uiteindelijk met een overzicht van het aanbod (en daarmee ook de lacunes) komen, en een gemeenschappelijke ambitie en uitvoeringsagenda uitzetten. Zij vervullen hiermee een platformfunctie voor de rest van het veld waarbinnen de middelen gedeeld worden, innovatie van onderaf wordt gefaciliteerd en een bredere doelgroep wordt bereikt. Het netwerk zou er op den duur kunnen fungeren als platform voor Wijchense cultuurinitiatieven in de breedte.

Publieksbereik

Zichtbaarheid van cultuur is nodig om publiek te bereiken. Mensen weten vaak niet wat er allemaal te doen is. Hier ligt een belangrijke taak in eerste instantie voor de sector zelf. Maar dan blijft het nog altijd lastig om iedereen te bereiken. Vervolgens gaat het erom hoe aanbod en vraag naar cultuur/culturele activiteiten kunnen worden gekoppeld.

De sector ziet dat cultuur meer ongebonden wordt beleefd, los van het traditionele verenigingsleven. Om jongeren te bereiken kunnen de scholen worden ingeschakeld. Maar dé jongere bestaat niet. De hartekreet wordt geuit om aan te sluiten bij de dynamiek van de jongeren: waar worden zij blij van? Een schoolse setting werkt vaak averechts. Wellicht is de mogelijkheid om op een fysieke plek ongebonden cultuur te beleven (als een soort broedplaats voor muziek maken, rappen, etc.) die laagdrempelig toegankelijk is.

Amateurkunst en talentontwikkeling

De beoefening van cultuur gaat meer ongebonden. Deelname aan het traditionele verenigingsleven loopt terug. Terwijl de behoefte aan cultuur maken er wel is. Het is nodig dat de nu bestaande structuren in de amateurkunst aan verjonging (kunnen) gaan doen. Daarnaast moeten nieuwe culturele uitingen kunnen plaatsvinden, los van deze structuur. Een makersplek / hot-spot voor cultuur in de vrije tijd, een plek om te maken en te ontmoeten. Waar moet de nieuwe generatie cultuurinitiatieven en gezelschappen landen? Is dit in de bestaande infrastructuur of een nog te ontwikkelen plek? In ieder geval moet vraag naar culturele activiteiten en het aanbod beter op elkaar worden afgestemd, waarbij ook oog is voor het signaleren van talent, en deze gelegenheid bieden om verder tot ontwikkeling te laten komen. De gemeente zou hierin het initiatief moeten nemen om de aanpak te coördineren, verbindingen met andere sectoren te leggen, en een professionals en amateurs bij elkaar te brengen. Het vrijwilligersbeleid is een concreet probleem waar de amateurkunst tegen aan loopt. Het aantal vrijwilligers loopt terug en een nieuwe groep of generatie vrijwilligers heeft vaak te weinig tijd. Hiervoor wordt onder andere gekeken naar andere constructies voor vrijwilligers. In plaats van een vaste poule vrijwilligers die een jaar lang meedraaien kan er meer projectmatig gewerkt worden. Daarnaast zijn de (kunst)opleidingen in de provincie wellicht een goede doelgroep voor studenten/stagiaires.

Belangrijke randvoorwaarde voor cultuurparticipatie is bereikbaarheid (vervoer) en betaalbaarheid.

Netwerkvorming binnen en buiten de culturele sector

Samenvattend wat de culturele sector nu mist in de huidige kaders is:

1. De combinatiefunctionaris en de concretisering van de taak voor het dragen van een nog te vormen platform van culturele instellingen.
2. Cross-over tussen domeinen.
3. Sturing vanuit gemeentelijke kaders en (meer) mogelijkheden tot samenwerking tussen instellingen.

De Wijchense infrastructuur heeft sterke de behoefte aan een netwerk-/denktankoverleg tussen infrastructuur, jongeren- en ouderenpanel. Daarnaast het leggen van cross-overs tussen het sociale domein, de creatieve industrie, het MKB en de ondernemersvereniging. Het is belangrijk dat de infrastructuur een intrinsieke motivatie voelt en niet geprikkeld moet worden van boven. Thematisch werken wordt gezien als een goede werkwijze voor deze intrinsieke motivatie.

In de concretisering naar het ‘Hoe’ is het zo dat het netwerk de thema’s bepaalt met het veld. De rol van de gemeente Wijchen is vervolgens faciliterend, door middel van bijeenkomsten van het netwerk te initiëren en mede mogelijk te maken. Maar ook door opdrachten te geven op thema’s en hier subsidies voor te verstrekken en die inzetten op cross-over en samenwerking binnen het netwerk of daarbuiten.

‘Jongeren’ (12-18 jaar) wordt breed gedragen als eerste thema om mee te beginnen. Door gewoon te beginnen door ‘Learning by doing’ blijft de vaart erin. Belangrijk is dat deze opdracht in het geval van jongeren (ook) buiten het onderwijs om wordt gegeven, cultuur in de vrije tijd. Dit om de jongeren ook te werven vanuit intrinsieke motivatie.

Een onafhankelijke coördinatie op de gezamenlijke doelen en ambities is gewenst (de spin in het web). In ieder geval voor het opzetten van het netwerk. De sector vraagt de gemeente om dit te faciliteren. Daarnaast vraagt de sector aan de gemeente om middelen apart te zetten voor projecten die door de infrastructuur samen worden gedraaid en een klein deel voor burgerinitiatieven/talentontwikkeling; bij voorkeur een project dat kan bijdragen aan het versterken van pop/jongerencultuur.

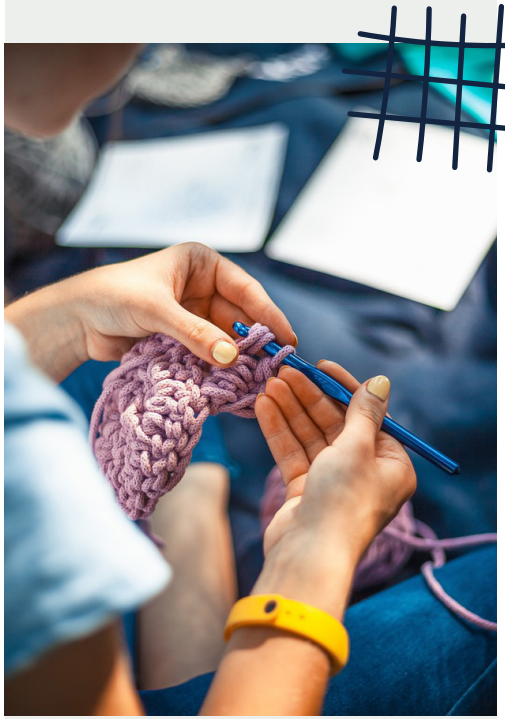
7.2 Digitalisering als kans voor de culturele sector

De samenleving bevindt zich in een periode van transformatie door verregaande digitalisering, die in hoog tempo plaatsvindt. Onder invloed van toenemende digitale mogelijkheden verandert de creatieketen in de culturele en creatieve sector mee. Zo blijkt uit de Monitor Amateurkunst 2023 dat “online leren en tonen” inmiddels onlosmakelijk verbonden is met de beoefening van kunstzinnige, creatieve en muzikale activiteiten. Het bekijken van online voorbeelden of instructies is een van de belangrijkste manieren geworden voor beoefenaars om beter te worden in hun activiteit. Bijna een derde van de beoefenaars leert online. Daarnaast zijn internet en sociale media veelgebruikte podia om eigen werk te tonen, met name voor de beoefenaars die schrijven, fotograferen, filmen, tekenen, schilderen, beeldhouwen, naaien en knutselen.

Het is noodzakelijk om deze digitale transformatie in de sector aan te moedigen en te ondersteunen; om mee te kunnen, om de bedreigingen af te wenden die met deze transitie gepaard gaan en vooral om de kansen ervan te benutten.

De Raad voor Cultuur stelt in zijn advies dat verdere digitalisering van de culturele en creatieve sector kansen biedt voor creatieve vernieuwing en om meer mensen te bereiken en cultureel te inspireren. Ook draagt het bij aan de maatschappelijke relevantie en economische versteviging van de sector.

De digitale transformatie draagt in hoge mate bij aan de doelstellingen van cultuurbeleid. Ze biedt kansen voor het vernieuwen van creatie, het verrijken van het culturele aanbod, het vergroten en verbreden van publieksbereik en het verdiepen van de bezoekerservaring. Daarnaast vergroot een stevige digitale werkpraktijk de wendbaarheid van de sector in crises, en kan de digitale transformatie bijdragen aan de economische en maatschappelijke versterking van de sector. Er zijn fondsen die de digitale transformatie stimuleren.

[2] Digitalisering als kans.
De digitale transformatie van de culturele en creatieve sector.

Raad voor Cultuur, 6-9-2022.

8. Demografische ontwikkelingen in Wijchen

Fotograaf: Dick Vogelzang

De Regionale bevolkings- en huishoudensprognose 2022-2050 van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en het CBS verwachten dat de bevolkingsomvang in de gemeente Wijchen in 2035 met 3,41% is gedaald ten opzichte van 2022. Deze verwachte bevolkingskrimp verklaren zij onder meer door de vergrijzing in Wijchen. Het aandeel 65-plussers groeit van 21,7% in 2021 naar 28,9% in 2035. Het aandeel jeugd en jongvolwassenen in Wijchen neemt volgens deze prognoses af. Tussen 2010 en 2020 is het aandeel jeugd tot 14 jaar al aanzienlijk gedaald; van 19% naar 15,2%. De verwachting is dat het aandeel jeugd verder afneemt. Het vooruitzicht volgens het CBS en het PBL is minder mensen in Wijchen, waarvan meer ouderen en minder jeugd. Om onze voorzieningenniveau op peil te houden heeft Wijchen in het strategisch Kompas 2035 het streven opgenomen om het inwoneraantal te laten toenemen. Hiervoor wordt er in de komende jaren flink bijgebouwd. Wij gaan er derhalve vanuit dat het inwonertal wel zal stijgen in de gemeente.

Wijchen heeft naar verhouding veel inwoners met een Nederlandse achtergrond en relatief weinig met een migratieachtergrond. Veruit het merendeel van de inwoners heeft een Nederlandse achtergrond (88%). Van de 12% inwoners met een migratie-achtergrond in Wijchen wonen verhoudingsgewijs iets meer inwoners met een Westerse achtergrond dan met een niet-Westerse achtergrond.

Het welbevinden van jongeren

In Wijchen, en in heel Nederland, zien we twee relevante trends. Het aantal jeugdigen neemt af (in absolute en relatieve zin), en het percentage jeugdigen in zorg neemt toe. Met andere woorden: terwijl er steeds minder jeugdigen zijn, krijgt een groter aandeel daarvan zorg. Met het overgrote deel van de jongeren gaat het goed. Uit de landelijke Jeugdmonitor 2022 van het CBS blijkt dat 81% van de jongvolwassenen zich gelukkig voelt. Dit percentage is wel gedaald t.o.v. tien jaar eerder, toen rond de 90% van de jeugd zich gelukkig voelde. Dit is zorgelijk aangezien er steeds meer signalen komen dat de mentale gezondheid van veel jongeren onder druk staat.

De coronapandemie is ook zeker van invloed geweest op het welbevinden van jongeren. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat de mentale gezondheid van Nederlanders tijdens de coronacrisis achteruitgegaan is: 28 procent voelde zich naar eigen zeggen vaker eenzaam dan voor de coronacrisis. Angst, somberheid en stressgevoel kwamen bij 20 á 25 procent vaker voor. Voor weinigen pakte de coronacrisis gunstig uit. Uit veel onderzoek komt naar voren dat met name de jongeren en alleenstaande ouderen het mentaal zwaar hadden.

Zo'n 15% van de jongeren komt ooit in een kwetsbare positie. Kunst en cultuur kunnen helpen hun draagkracht te vergroten. De problemen in het leven van de jongere zijn dan niet opeens opgelost, maar de jongere voelt wel meer dat hij/zij/die het leven weer in eigen hand kan nemen. Er ontstaat weer perspectief.

Uit de monitor amateurkunst 2023 blijkt dat van de 12- tot 19-jarigen 62% kunstzinnig, creatief of muzikaal actief is. De soorten kunstactiviteiten waar jongeren zich mee bezig houden zijn: beeldend werk (23%), een muziekinstrument bespelen (21%), kunstzinnige fotografie of film (19%), zingen (13%), creatief schrijven (13%), dansen (11%) of theater (5%). Binnen deze categorieën zijn de hiphopdisciplines (rap en spoken word, breakdance, graffiti o.a.) op dit moment enorm populair. Jongeren organiseren zich vaker informeel en in tijdelijke projecten, zij verbinden zich minder snel aan een vereniging.

Om jongeren te bereiken voor kunst en cultuur is het van belang om jongeren regie te geven en het experiment te stimuleren. Hierbij dient veiligheid geboden te worden zodat jongeren zich thuis voelen. Betrokken coaching draagt ook bij aan succesvol bereik. Stem als cultuursector en sociale sector doelen op elkaar af en leer van elkaar.

Daarnaast is het belangrijk om aan te sluiten bij de belevingswereld van jongeren. Hoe beleven zij kunst? De huidige generatie heeft een sterke Do It Yourself (DIY)-mentaliteit. Zij vinden hun eigen muziekles op internet, maken filmpjes, leren breakdance moves van elkaar, schrijven een gedicht en dragen dat ritmisch voor (spoken word), spelen in een band.

Toenemende vergrijzing; vitaal ouder worden

In de gemeente zal het aandeel ouderen ten opzichte van de totale bevolking verder toenemen. Voor de culturele sector is dit een ontwikkeling waar rekening mee gehouden moet worden. Cultuur kan ook een bijdrage leveren aan vitaal ouder worden. Actieve cultuurparticipatie heeft een positief effect op het welzijn van ouderen, hun vitaliteit en gezondheid. Deelnemen aan cultuur kan problemen verzachten die vaak met ouderdom gepaard gaan, zoals eenzaamheid, niet meer mee kunnen doen en dementie. Daarnaast willen ouderen gewoon graag hun talenten (blijven) gebruiken, (her)ontdekken en ontplooien, en daarbij deskundig en professioneel begeleid worden. Natuurlijk zijn er ook ouderen die niet per se voor de kunst deelnemen aan culturele activiteiten, maar vooral iets nieuws willen leren, gezamenlijk in een positieve groepssfeer. Kunst leent zich daar goed voor. Zeker wanneer de activiteit wordt begeleid door een kunstprofessional die goed kan communiceren met ouderen, kan inspelen op de behoeften van ouderen en interesse heeft in deze doelgroep.

Armoede

Van alle huishoudens in de gemeente Wijchen leeft 10,4% van een inkomen tot 120% van het sociaal minimum (2021 bron: CBS). In Nederland heeft 12,7% huishoudens een inkomen tot 120% van sociaal minimum. In die Wijchense huishoudens gaat het om zo'n 2.800 personen. 7% van alle kinderen tot 18 jaar leeft in een gezin dat rond moet komen van een inkomen tot 120% van het sociaal minimum. Dat komt neer op zo'n 500 kinderen tot 18 jaar.

Armoede beïnvloedt de mogelijkheden tot participatie op vele vlakken in de samenleving. Waar 64% van de algemene bevolking in Nederland zegt vaak activiteiten te ondernemen, is dit 37% onder personen met een laag inkomen. 35% van de mensen die armoede ervaren voelt zich hierdoor buitengesloten. Voor mensen in armoede is het belangrijk dat zij deel kunnen nemen aan betaalbare en kwaliteitsvolle activiteiten. Die kunnen het sociaal isolement doorbreken. Daarom is het belangrijk om drempels weg te nemen en cultuur voor iedereen bereikbaar, beschikbaar en betaalbaar te maken.

Mensen met een handicap

Voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking zijn de drempels om aan kunst en cultuur te doen hoog. Ook de afgelopen jaren zijn zij niet meer gaan meedoen aan culturele activiteiten. Hoe komt dat?

Mensen met een handicap hebben vaak weinig te besteden en mogen het geld vanuit de Wet Langdurige Zorg en de Wmo niet gebruiken voor sociale uitstapjes en vrijetijdsbesteding.

Ook zijn culturele lessen, podia en festivals nog onvoldoende toegankelijk.

Naast praktische belemmeringen – zoals moeilijk ergens (binnen) kunnen komen – ervaren mensen inhoudelijke belemmeringen: aanbod dat geen rekening houdt met beperkingen, docenten zonder kennis van de doelgroep, verkeerde beelden over mensen met een beperking en over wat zij te bieden hebben. Hierdoor voelen zij zich niet welkom

9. De waarde van cultuur; een beschouwing

9.1 De maatschappelijke en economische waarde van cultuur

Een multidisciplinaire groep van sociologen, economen en psychologen, verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen, zocht antwoorden op de vraag wat de waarde is van cultuur. Zij komen in het onderzoek tot een aantal interessante conclusies over de waarde van cultuur. Een aantal hiervan luidt:

- Cultuur draagt bij aan zingeving aan het leven van mensen en aan hun plaats in een samenleving. De onderzoekers noemen dit de allerbelangrijkste waarde van cultuur. Zingeving is ook onderdeel van positieve gezondheid. In ons Gezond en Actief Leven Akkoord gaan we ook uit van positieve gezondheid.
- Daarmee sluit deze waarde aan bij de volgende dat cultuurparticipatie een substantiële bijdrage levert aan zowel mentale als fysieke gezondheid.
- Cultuureducatie draagt bij tot cognitieve vaardigheden. Dit geldt echter in de eerste plaats voor cognitieve vaardigheden op het vlak van cultuur zelf.
- Op verschillende vlakken leveren culturele activiteiten een bijdrage tot de groei van (de lokale) economie. Van cultuur gaan multipliereffecten uit die echter moeilijk empirisch hard te maken zijn.
- Deelname aan culturele activiteiten leidt zowel tot het versterken van de sociale banden binnen de eigen groep (bindende sociale cohesie) als het aanhalen van sociale banden met vreemden of onbekenden (overbruggende sociale cohesie). Bovendien genereert cultuurparticipatie de toename van sociaal kapitaal.

De waarde van cultuur volgens de Raad voor Cultuur

De Raad voor Cultuur onderstreept de waarde van cultuur . De raad benadrukt de verbindende, inspirerende en prikkelende kracht van cultuur die mensen bij elkaar brengt, uitdaagt en nieuwe perspectieven biedt. Die waarde van cultuur werd in de coronacrisis steeds opnieuw bevestigd. De Raad stelt dat vele onderzoeken hebben laten zien hoezeer cultuur het 'samenleven' verrijkt. Cultuur verstevigt sociale banden. Cultuur vergroot de mentale (en soms ook fysieke, denk aan dans of circus) gezondheid van mensen. Cultuur schept gedeeld plezier (denk aan theater, concert, festival, fanfare, koor, bloemencorso en oude ambachten). Cultuur bevordert de creativiteit van makers, deelnemers en publiek. Cultuur kleurt de straat. Cultuur maakt gemeenten en steden aantrekkelijker voor bewoners en ondernemers. Bruisende straten zijn cruciaal voor de leefbaarheid in elke gemeente. Cultuur helpt mensen ook zich te leren uiten en elkaar te verstaan. Een kind dat niet meekomt met rekenen, danst misschien de sterren van de hemel. Een jongere die zijn emoties niet goed kwijt kan, vindt wellicht in tekenen of zingen een uitlaatklep. Culturele ontmoetingen zorgen ervoor dat mensen op een prikkelende manier in aanraking komen met ideeën, werelden en kanten van zichzelf en de ander die ze nog niet kenden, en die stof bieden tot nadenken. Dit zijn essentiële waarden van cultuur, helemaal in een tijd waarin polarisatie op de loer ligt en nuance vaak ver te zoeken is op sociale media. De raad voor Cultuur adviseert de gemeenten om na de coronacrisis de lokale culturele infrastructuur te versterken. Dit geldt vooral voor een aantal terreinen die zich op lokaal niveau afspelen: amateurkunst, cultuureducatie, bibliotheken, en erfgoed . Deze voorzieningen staan al langer onder druk. De coronacrisis heeft hun slagkracht verder verkleind. Tegelijk ontstaat juist hier de verbinding in de maatschappij: het gaat om plekken waar mensen samenkomen om verhalen, visies, zorgen en ervaringen te delen, zich creatief of artistiek te ontwikkelen, hun kennis te verdiepen en zich als gemeenschap te verrijken.

9.2 Cultuurparticipatie als stimulans voor de mentale en fysieke gezondheid

Aan de hand van drie omvangrijke studies uit Noorwegen, Schotland en Italië hebben de onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen hard gemaakt dat cultuurdeelname een positief effect heeft op de (subjectief ervaren) gezondheid van mensen. De uitkomsten van de onderzoeken laten zien dat deelname aan zowel passieve als actieve culturele activiteiten significant gerelateerd is aan een goede gezondheid, minder gevoelens van bezorgdheid en depressie en een hogere tevredenheid met het leven. Cultuurdeelname (evenals sport) weegt zwaarder op welzijn dan andere factoren als werk, inkomen, opleiding en sociale positie. Cultuurdeelname past in de actieve levensstijl die vereist is als het gaat om mentaal en fysiek welzijn. Voor een algemeen gevoel van welbevinden, gaat het erom dat mensen participeren in betekenisvolle activiteiten die al hun menselijke vermogens uitdagen. Culturele activiteiten nemen daarbinnen een belangrijke plaats in. Vooral bij ouderen werkt de sociale dimensie van de cultuurparticipatie als een prikkel om actief te blijven.

Uit een analyse van 900 onderzoeken van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) blijkt dat het actief of passief beleven van kunst de gezondheid en het algehele welbevinden van mensen bevordert . De WHO roept daarom beleidmakers op om meer te laten investeren in culturele interventies in de gezondheidszorg. Uit de onderzoeken blijkt dat de kunsten op verschillende manieren een positief effect kunnen hebben op zowel de geestelijke als de lichamelijke gezondheid van mensen. Door het beoefen van diverse kunstvormen kunnen gezondheidsproblemen voorkomen worden en kunnen daarnaast een positief effect hebben op het omgaan met ziekte en de behandeling hiervan. Door naar muziek te luisteren of zelf muziek te maken, kunnen mensen minder last hebben van bepaalde bijwerkingen van behandelingen bij kanker. Dans kan bijvoorbeeld de motoriek bevorderen van parkinsonpatiënten. Het maken van beeldende kunst leidt tot een betere mentale gezondheid, beter geheugen en minder negatieve emoties.

De bevinding dat cultuur een substantiële bijdrage levert positieve gezondheid is na de coronacrisis extra relevant om de waarde van cultuur te onderstrepen.

De kracht van creativiteit

Namens het rijk, wijst de staatssecretaris van Cultuur, op de positieve effecten van cultuurparticipatie voor mensen zelf en voor de samenleving als geheel. In haar Kamerbrief - De kracht van creativiteit - geeft de staatssecretaris aan dat “samen cultuur maken mensen verbindt, hun veerkracht versterkt en hun persoonlijke ontwikkeling stimuleert. Daarnaast weten we uit onderzoek dat zelf aan cultuur deelnemen, bijdraagt aan de gezondheid van mensen. Samen cultuur maken heeft dus voordelen voor het individu en voor de samenleving als geheel.” Daarom gaat zij het volgende doen:

- Investeren in de sectorontwikkeling en -vernieuwing van amateurkunst. Ruim zeven miljoen mensen in Nederland doen aan amateurkunst. Tegelijk blijken voorzieningen voor amateurs kwetsbaar. De staatssecretaris zet in op een **Nationaal Akkoord Amateurkunst** met afspraken tussen OCW, IPO en VNG over een structurele, samenhangende aanpak van de ondersteuning van amateurkunstgroepen.
- Met de staatssecretaris van VWS investeert zij in het versterken van mentale gezondheid via cultuurdeelname in het **Programma Cultuurparticipatie**. Via dit programma wordt samenwerkingen tussen de culturele en creatieve sector en het sociale domein gestimuleerd. De inzet is om meer mensen in een kwetsbare positie te bereiken.

9.3 Economische waarde van cultuur

De waarde van cultuur laat zich ook uitdrukken in een economische waarde. Hiermee bedoelen we dat investeren in cultuur loont en meerwaarde oplevert voor de woonomgeving, werkgelegenheid, innovatie, het vestigingsklimaat en de recreatiewaarde. Dat die waarde er is, daarover twijfelt inmiddels bijna niemand meer. Cijfers ondersteunen deze waarde van cultuur . Als we kijken naar werkgelegenheid, dan is de culturele en creatieve sector goed voor 4,1% tot 4,5% van de werkgelegenheid van Nederland. Het gaat om 330.000 tot 368.000 banen (c.q. arbeidsjaren) en om 410.000 werkzame personen. Als we kijken naar bedrijven, dan telde Nederland in 2020 206.000 bedrijfsvestigingen in de creatieve sector; dat is 11,5% van het totale aantal bedrijfsvestigingen. Als we kijken naar de toegevoegde waarde, dat wil zeggen de waarde die door de sector wordt toegevoegd aan de goederen en diensten die worden geproduceerd, dan voegt cultuur € 26,5 miljard toe aan het bbp in 2018.

9.4 Culturele bijdrage aan maatschappelijke opgaven

In opdracht van de Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van de Tweede Kamer heeft Bureau Berenschot onderzocht hoe de culturele sector meerwaarde heeft voor maatschappelijke vraagstukken en bovendien daarmee het verdienvermogen kan vergroten. Met als doel om te komen tot een stabiele en (financieel) sterkere sector. Berenschot concludeert in zijn onderzoek dat de culturele sector kan bijdragen aan maatschappelijke opgaven. De onderzoekers onderscheiden drie vormen van bijdragen: het creëren van bewustwording, het bieden van handelingsperspectief en het bewerkstelligen van duurzame effecten.Tegelijkertijd constateren de onderzoekers dat de inkomsten van de culturele sector tussen 2009 en 2019 met slechts 4% zijn toegenomen; ter vergelijking: het bbp steeg in die periode met 30%. Ook de bijdragen aan andere domeinen worden vooral gefinancierd uit bestaande culturele potjes, dus de taart wordt niet groter. “De eigen inkomsten en private bijdragen voor de culturele sector zijn, ondanks alle aandacht voor cultureel ondernemerschap, beperkt toegenomen en hebben de afname van subsidies in die jaren nauwelijks kunnen compenseren”, stelt Bastiaan Vinkenburg, sectorleider Kunst & Cultuur bij Berenschot. “Daar kwam vervolgens de dreun van de coronacrisis nog overheen. De culturele sector heeft nieuw perspectief nodig in het vergroten van het verdienvermogen, want bestaande geldstromen nemen niet toe.”De grootste kans voor vergroting van het verdienvermogen ligt volgens Berenschot in het aanboren van bronnen uit andere sectoren die wél profiteren van de bijdragen die de culturele sector levert aan taaie vraagstukken in die sectoren. Berenschot introduceert hiervoor het concept van maatschappelijk opdrachtgeverschap, waarbij maatschappelijke organisaties en andere domeinen culturele initiatieven financieren.

Maatschappelijke opgaven

Maatschappelijke opgaven zijn de grote onderwerpen waarvoor overheden de komende jaren aan de lat staan, maar die niet alleen door overheden kunnen worden opgelost. Het is onvermijdelijk dat maatschappelijke organisaties, bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen en burgers een directe of ondersteunende bijdrage leveren. Voorbeelden van actuele maatschappelijke opgaven zijn: leefbaarheid vergroten van wijken en steden, kansenongelijkheid verminderen, zorguitgaven beheersen en landbouw verduurzamen. Vaak zitten bestaande systemen de oplossingen van deze opgaven in de weg. Het zijn taaie vraagstukken, door sommige onderzoekers ook wel wicked problems genoemd, omdat ze niet via het gebruikelijke plan van aanpak opgelost kunnen worden. Bij taaie vraagstukken volgen diagnose en therapie elkaar niet op. Aanpakken zijn juist zoekend en in kleine stapjes. Processen zijn interactief en telkens in staat van aanpassing, verfijning en verbetering. Dat vraagt om andere en meer creatieve aanpakken. De culturele sector kan hierin een waardevolle rol vervullen en zodoende een bijdrage leveren aan diverse maatschappelijke opgaven. De meerwaarde die de culturele sector kan bieden, komt voort uit de unieke eigenschappen van kunst en cultuur. Makers staan midden in de samenleving, verhouden zich daartoe en kunnen zeer geëngageerd zijn. Het met verbeeldingskracht en creativiteit opzoeken van complexiteit, dilemma’s, dubbelzinnigheden en dergelijke maakt het mogelijk om constructief te werken aan grote en betekenisvolle vraagstukken. Welke mogelijke bijdragen aan maatschappelijke opgaven kan de culturele sector leveren?

De onderzoekers geven hierin volgende voorbeelden:

- De gezondheid en het welzijn van burgers verbeteren
  → *Preventie en curatie, positieve gezondheid, kwaliteit van leven*.
- Helpen minderheidsgroepen hun stem te vinden en hun identiteit uit te drukken
  → *Zelfredzaamheid, kansengelijkheid, emancipatie.*
- Op individueel niveau het respect voor anderen en het empathisch vermogen vergroten
  → *Sociale cohesie, polarisatiebestrijding.*
- Bijdragen aan het zogeheten innovatief vermogen van de samenleving
  → *Creatieve vaardigheden, 21st century skills.*
- Steden en stadswijken nieuw leven inblazen
  → *Leefbaarheid, aantrekkingskracht, veiligheid, grondwaardestijging.*
- Een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de creatieve industrie in een land
  → *Werkgelegenheid en economische spin-off.*
- Bijdragen aan het functioneren van democratische systemen
  → *Mediawijsheid, informatievoorziening, vertrouwen in de overheid.*

Publieke financiering

Publieke financiering van de culturele sector is hierbij een noodzakelijke voorwaarde, om de basis te leggen van een culturele infrastructuur en de kern van de culturele activiteiten", aldus Vinkenburg. "Inkomsten uit bijdragen aan maatschappelijke opgaven zijn geen alternatief voor publieke financiering, maar een plus hierop die de sector kan versterken."

Een groot deel van deze plus, de financiering van culturele bijdragen aan maatschappelijke opgaven, is nu al overheidsgeld. Het betreft met name culturele projectsubsidies, programma's en regelingen van overheden (rijk, provincies en gemeenten) en cultuurfondsen, zoals het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, het Fonds voor Cultuurparticipatie, het Mondriaan Fonds en het Fonds Podiumkunsten.

Cultuur is van grote betekenis voor de samenleving en wordt gezien als een goed of een dienst waarvan de overheid het gebruik wil stimuleren. Vanuit het perspectief van publieke waarde dragen de verschillende overheidslagen via subsidies en andere publieke middelen bij aan de culturele sector. In het geval dat de culturele sector erin slaagt in toenemende mate een bijdrage te leveren aan maatschappelijke opgaven, legitimeert dit de verhoging van publieke bijdragen, ook uit andere beleidsdomeinen. Daarbij stellen de onderzoekers dat het leveren en financieren van bijdragen aan opgaven nadrukkelijk niet alleen een taak en zorg zijn van de culturele sector en de beleidsmakers die zich met die sector bezighouden, maar ook en vooral van de andere sectoren. In tegenstelling tot eigen inkomsten, komen de verdiensten van de maatschappelijke waarde vaak niet direct ten goede aan de culturele sector. Het zijn namelijk andere maatschappelijke domeinen en daarmee andere spelers in de samenleving aan wie de (maatschappelijke of economische) voordelen toevallen. Een praktisch voorbeeld is de zorgsector, waarvan de financiering is ingericht rond diagnose en curatie maar de interventies vanuit de culturele sector vooral bijdragen aan preventie en betekenisvol leven (positieve gezondheid). Het kan dus ook gaan om het beperken van maatschappelijke kosten in de toekomst. Hier verdient de culturele sector echter niet direct aan.

Binnen het cultuurbeleid is aandacht nodig voor het verruimen van de mogelijkheden om, als gesubsidieerde culturele instelling, meer en/of andere activiteiten te ontplooien dan degene waarover met de subsidiegevers prestatieafspraken zijn gemaakt. Als zich een opgave of vraagstuk aandient waar een creatieve, waardevolle oplossing voor kan worden ontwikkeld, dan is het bevorderlijk als de instelling of de maker ruimte, tijd en middelen heeft om te werken aan oplossingen. Dat betekent ook ruimte om te experimenteren, te falen, een nieuwe weg in te slaan en alternatieven te verkennen. Een randvoorwaarde hiervoor is een structurele financiering vanuit overheden waarmee een duurzame en solide culturele basis geborgd is.

Vanuit deze infrastructuur kunnen in de kern culturele activiteiten worden gerealiseerd en kan als plus, met bredere financiering uit meer publieke bronnen, worden gewerkt aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven.

Partijen uit andere sectoren kunnen worden gestimuleerd om hun vragen duidelijk uit te spreken. Waar het nu over het algemeen de culturele sector is die het initiatief neemt om met creatieve oplossingen te komen, kunnen andere sectoren worden aangespoord om zelf onderwerpen en vraagstukken te formuleren en te agenderen, en om de culturele sector uit te nodigen aan oplossingen bij te dragen. Bovendien kunnen zij worden aangemoedigd om in hun financieringssystematiek drempels weg te nemen voor het verstrekken van opdrachten aan creatieve partijen of voor het vergoeden van culturele interventies. De onderzoekers verwachten echter niet dat de andere sectoren zelf gemakkelijk komen tot vraagarticulatie en passende culturele partners vinden. Partijen als zorginstellingen, woningcorporaties, landbouwcoöperaties vinden de makers en culturele instellingen niet vanzelf en bovendien begrijpen zij niet altijd elkaars taal en processen. Er zijn in het land goede ervaringen met intermediairs uit de landelijke, provinciale en lokale ondersteuningsstructuur. Ondersteunende instellingen, landelijk en provinciaal, bundelen ervaring, kennis, expertise en netwerk, bijvoorbeeld op het gebied van kunst in de zorg. Zij kunnen daarmee functioneren als aanjager en intermediair. Zij voorzien partijen uit andere domeinen van kennis over de waarde van kunst en cultuur en bijdragen die makers en culturele organisaties kunnen leveren aan opgaven in andere domeinen, waarmee samenwerking en opdrachtgeverschap worden gestimuleerd. Daarnaast verbinden zij maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven aan de culturele en de creatieve sector. In het kader van het stimuleren van maatschappelijk opdrachtgeverschap zijn deze rollen erg behulpzaam, zo niet onmisbaar, zowel voor de culturele sector als andere domeinen. Een succesfactor voor samenwerking is nabijheid.

10. Uitvoeringsagenda 2024-2028

In dit hoofdstuk hebben we een uitvoeringsagenda samengesteld. De agenda bevat alle voorgenomen nieuwe concrete acties die bij moeten dragen aan de ambities en doelen zoals we hebben geformuleerd in hoofdstuk 5 van deze nota.

In de agenda geven we ook en prioritering aan. We kunnen namelijk niet alles tegelijk. We willen beginnen met die acties die we belangrijkste vinden en/of waarop urgentie zit. Voor een deel zal dit ook in combinatie met andere beleidsvelden gaan. Zoals de uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord waarin we de verbinding tussen het sociaal domein en cultuur aanhalen.

In de uitvoeringsagenda hebben we ook een begroting opgenomen waarin de financiële consequenties in beeld zijn gebracht, voor zover we die nu kunnen overzien. Daar waar we geen zicht hebben op de kosten, hebben we een PM-post geformuleerd. De dekking van de kosten voor deze nieuwe activiteiten vallen uiteen in drie categorieën:

1. Dekking is reeds voorzien in onze meerjarenbegroting 2024-2027.
2. Dekking komt uit de bestemmingsreserve Cultuur en het Cultureel Ontwikkelingsfonds.
   In deze reserves zit in totaal eenmalig een bedrag van € 277.000.
3. Dekking moet gevonden worden waarvoor een financiële afweging volgt in de perspectiefnota.

UITVOERINGSPROGRAMMA CULTUUR 2024-2028

Ambities	Doelen	Nieuwe acties	Prioritering Hoog/ Middel/Laag	Financiële consequenties				
				Kosten		Dekking		
				€	S of I	Meerjaren-Begroting 2024	Bestemming-reserve Cultuur	Perspectief Nota 2024
De basis van de culturele infra-structuur is op orde	De basisvoor-zieningen in de culturele infrastructuur in stand houden.	1. Extra subsidie voor instandhouding theater 't Mozaïek.	H	PM PM	S I	80.000 359.000	-	PM
		2. A) Nieuwe ontwikkelingen bibliotheek-werk volgen landelijke ontwikkelingen. In onze visie bibliotheekwerk 2024-2027 staan doel en opdracht beschreven. B) Extra subsidie voor onontkoombare kostenstijging in 2024.	M H	16.000 71.000	I I	16.000 71.000	- -	- -
		3. Museum Kasteel Wijchen beheert de gemeentelijke archeologiecollectie in het depot in het koetshuis. Er is een onontkoombare kostenstijging voor beheer.	H	PM	S	-	-	Ter afweging in de perspectiefnota
		4. A) Ondersteuning documentatiecentrum historische vereniging; en Onderzoek naar structurele oplossing. B) Indexering structurele subsidie.	H H	7.000 1.000	I S	- -	7.000 -	 Ter afweging in de perspectiefnota
	Een sterker cul-tureel netwerk door het creëren van een cultuur platform.	5. A) Kwartiermaker aanstellen die behoefte ophaalt vanuit het culturele veld en aan-sluiting onderzoekt met sociaal domein; Kwartiermaker treft voorbereidingen voor B). B) Het inrichten van een cultuurplatform en inzet van een combinatiefunctie "cultuurcoach", te koppelen aan het Cultuurknooppunt.	H H	30.000 48.000	I S	- 48.000	30.000 -	-

De basis van de culturele infra-structuur is op orde	Meer beleving van ons erfgoed in combinatie met het landschap geeft karakter aan onze gemeente en kan haar identiteit versterken.	6. Het Romeins verleden in Wijchen meer zichtbaar maken (aansluiting op Masterplan van GMR).	M	20.109	I	20.109	-	
		7. Het thema (de strijd tegen het) water meer zichtbaar maken. Zoals de waternoodramp in Maas en Waal van 1926.	M	10.000	I	-	10.000	-
		8. We onderzoeken hoe we archeologie voor jongeren aantrekkelijker kunnen maken.	L	5.000	I	-	5.000	-
Ieder kind kan deel-nemen aan een breed en hoogwaardig aanbod van cultuur-educatie	Een sterke positie van cultuureducatie.	9. Samen met het onderwijs cultuureducatie stevig verankeren in het curriculum via een mission statement (cultuureducatie behoort tot de basisvaardigheden), inclusief een doorgaande leerlijn PO-VO.	M	0 Inzet uren	I	-	-	-
		10. De positie van het cultuurknooppunt als de cultuur-educatiemakelaar verder verstevigen, door onder andere regionale verbreding. Ook huisvesting van het Cultuurknooppunt hoort hierbij.	M	13.750	S	13.750	-	-
		11. We onderzoeken hoe we de toegankelijkheid van muziekeducatie kunnen borgen, of de huidige systematiek nog voldoet bij de behoefte naar muziekeducatie, en hoe wetalentontwikkeling kunnen stimuleren.	L	0 Inzet uren	I	-	-	-

De sociale binding en het welzijn van onze inwoners versterken door cultuur-participatie	Versterken van de structuur voor amateurkunst-beoefening.	12. Het inzetten van een combinatiefunctie verenigingsondersteuner voor de amateurkunst verenigingen (inclusief erfgoed verenigingen). Ter ondersteuning van bestuurlijk-organisatorische vraagstukken en het vrijwilligersbeleid.	H	30.000	S	30.000	-	-
	Meer verbinding maken met het sociaal domein.	13. We maken een plan voor integratie van cultuur met het sociaal domein. Dit is gekoppeld aan ons uitvoeringsprogramma van de “brede SPUK” GALA.	M	Onder-deel van 5A)	I	-	-	-
		14. **Cultureel ontwikkelfonds** ter versterking van de binding cultuur met sociaal domein (zie ook nr. 15). Uit het fonds projecten ondersteunen; bijdrage als eenmalige impuls.	M	160.000	I	-	160.000	-
		15. We zien potentie in de ontwikkeling van bestaande initiatieven klassieke muziek festivals van nationaal niveau, ook te koppelen aan cultuurparticipatie ouderen en jongeren alsmede in talentontwikkeling.	M	60.000	I	-	60.000	-
	Meer cultuurparticipatie door jongeren.	16. Deelname aan Kunstbende, om jongeren beter te bereiken.	H	3.000	I	3.000 (in Begroting 2023)	-	-
		17. Young Wijchen inbedden in de culturele infrastructuur, als onderdeel cultuurplatform. Voor de behoefte aan cultuurparticipatie onder jongeren, levert dit een plan van aanpak op hoe cultuurparticipatie onder jongeren verder te vergroten.	H	5.000	I	-	5.000	-

	Minder drempels	18. Stimuleren cultuurdeelname in de vrije tijd onder ouderen door deelname aan Max Vitaal.	M	3.000	S	-	-	Ter afweging in de perspectiefnota
TOTAAL INCIDENTEEL met dekking						469.109	277.000	
TOTAAL STRUCTUREEL p/j met dekking						171.750		

Voor de actiepunten 1 en 3 hebben we de kosten nog niet definitief. Als onderdeel van de basis vinden wij het belangrijk dat hierover in 2024 een financiële afweging wordt gemaakt op basis van een voorstel aan de gemeenteraad. Een voorstel voor het theater volgt in februari 2024. In de meerjarenbegroting is reeds rekening gehouden met een uitzetting. De beheerkosten voor onze archeologische collectie betrekken we in de perspectiefnota (huidige kosten voor beheer zijn € 7.000).

Gewenste actiepunten waarvoor geen dekking is en waarvoor te zijner tijd een financieel voorstel volgt.

Ambities	Doelen	Nieuwe acties	Prioritering Hoog/ Middel/ Laag	Financiële consequenties		
				Kosten		Geen dekking
				€	S of I	In een later stadium af te wegen en te besluiten.
De basis van de culturele infra-structuur is op orde	Meer beeldende kunst in de openbare ruimte.	19. Een kunstwerk toevoegen in Huurlingsedam. Inschatting kosten €80k	L	PM	I	Al naar gelang de ambitie is om een kunstwerk toe te voegen, kan hiervoor budget beschikbaar gesteld worden via een apart voorstel.
		20. Een kunstwerk toevoegen in Wijchen-West.	L	PM	I	Al naar gelang de ambitie is om een kunstwerk toe te voegen, kan hiervoor budget beschikbaar gesteld worden via een apart voorstel.
	Meer beleving van ons erfgoed in combinatie met het landschap geeft karakter aan onze gemeente en kan haar identiteit versterken.	21. Het Romeins verleden in Wijchen meer zichtbaar maken (aansluiting op Masterplan van GMR).	M	PM	I	Al naar gelang de ambitie is om het Romeins verleden meer te verbeelden kan extra budget beschikbaar gesteld worden via een apart voorstel.

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	5452
Extern Zaak ID	Z/23/141514
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 februari 2024
Agendapunt	7.b
Titel	141514 beslisnota toekomst zomerinzameling gft
Organisatieonderdeel	domein Fysieke leefomgeving - team Milieu
Eigenaar	Wikkerink, Matthijs
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	
Portefeuillehouder(s) Wijchen	Bronkhorst, T. (Twan) van

Bijlagen
141514 beslisnota toekomst zomerinzameling gft
Brief zomerinzameling Dar 2023
Bijlage maatregelen Dar aantrekken extra chauffers
Q&A Zomerinzameling Dar
Bijlage resultaten inzameling gft

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Wijchen	19 december 2023
Stukken Agendacommissie Wijchen	19 januari 2024
Commissievergadering Wijchen	**8 februari 2024**
Raad openbaar Wijchen	29 februari 2024

Voorgesteld besluit

In te stemmen met het afschaffen van zomerinzameling gft

Openbaar Zaaknummer: Z/23/141514

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Beslisnota gemeenteraad toekomst zomerinzameling gft

Datum: 14-12-2023

Voorgesteld besluit
de Gemeenteraad besluit: Stoppen met de zomerinzameling van gft

Aanleiding
Na een pilot van 3 jaar heeft u als raad in 2022 besloten tot zomerinzameling van gft. Dit houdt in dat in de maanden juni, juli en augustus gft niet standaard 1x per 2 weken wordt ingezameld, maar wekelijks.
De afgelopen jaren is de arbeidsmarkt voor Dar steeds moeilijker geworden. In de zomer van 2022 gaf Dar aan dat zij de uitvoering mogelijk niet meer rond kreeg in de daaropvolgende weken. De gemeenten hebben met klem verzocht de inzameling volgens planning uit te voeren. Uiteindelijk is Dar in staat geweest de zomerinzameling uit te voeren maar heeft hierbij ook kantoorpersoneel bij moeten inzetten. Sindsdien is er continue overleg geweest tussen Dar en de gemeenten. Dar heeft hierbij aangegeven dat wat ze in 2022 van het personeel gevraagd heeft teveel is geweest.
Een herhaling van deze situatie willen zij uiteraard voorkomen. De zomerinzameling valt logischerwijs samen met de zomermaanden, een periode waarin ook het personeel per roulatie met verlof gaat. De reguliere inzameling blijven verzorgen is al een uitdaging. Daar komt nog bij dat in dezelfde periode Dar al wat extra’s vraagt van haar personeel omtrent de werkzaamheden rondom de Vierdaagse en Zomerfeesten. Dit betekent al genoeg uitdaging in deze periode, dus een stap extra vragen van het bestaande personeel om de zomerinzameling te verzorgen is niet wenselijk.
Dar gaf ook aan dat de vooruitzichten voor komende jaren niet veel beter zijn. Als gemeente hebben we aangegeven dat voor het succes van de servicemaatregel voorspelbaarheid richting inwoners zeer belangrijk is.
De gemeenten hebben dan ook verzocht aan Dar om zo snel mogelijk duidelijkheid over 2023 te geven. Begin 2023 heeft Dar aangegeven dat zij de zomerinzameling in de maanden juli en augustus 2023 niet kon verzorgen. Het college van Wijchen heeft besloten om de zomerinzameling in 2023 geheel te laten vervallen en de raad hierover geïnformeerd.
De betreffende gemeenten wilden allen duidelijkheid voor de lange termijn. Dar heeft de uitdagingen en mogelijke opties voor de komende jaren in beeld gebracht. Hierbij concludeerde Dar dat zij de zomerinzameling voor (alle) gemeenten de komende jaren niet kan garanderen. Voor 2024 heeft zij al aangegeven dat zij voor alle gemeenten wederom in juli en augustus geen inzameling kan verzorgen. Ook voor de langere termijn verwachten zij dat de problemen blijven bestaan.

Dar heeft de gemeenten dan ook verzocht het verzoek tot zomerinzameling te heroverwegen en één van de alternatieven te kiezen.

Het college heeft op 7 november 2023 besloten om in te stemmen met het stopzetten van de zomerinzameling. Dit deed zij in de veronderstelling dat zij hiertoe bevoegd was. Middels de agendacommissie van u als raad heeft u laten weten dat dit in uw ogen niet correct was. Na controle bleek het inderdaad niet expliciet vermeld te staan in de

afvalstoffenverordening en had het direct ter besluitvorming aan uw voorgelegd moeten worden. Om dit te corrigeren wordt het alsnog aan u voorgelegd.
Door het nemen van een collegebesluit zijn wel een aantal stappen gezet die effect kunnen hebben op de alternatieven. Belangrijkste hiervan is dat de kosten voor de zomerinzameling in de heffingsverordening voor 2024, zoals door u vastgesteld, niet zijn meegenomen. Dit betekent dat voor eventuele maatregelen in 2024 geen dekking vanuit de heffing.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
31-01-2019	19 2 23652 Eindafrekening project omgekeerd inzamelen en evaluatie zomerinzameling en gft-inzameling bij hoogbouw. Besluit tot invoering zomerinzameling gft.
24-02-2022	21 72360 Evaluatie zomerinzameling gft afval. Besluit om de wekelijkse zomerinzameling van gft afval voor de maanden juni, juli en augustus voort te zetten.
28-02-2023	23 107544 Besluit om de wekelijkse zomerinzameling van gft in 2023 geheel te laten vervallen.

Gewenst resultaat
Vanaf 2024 te stoppen met de zomerinzameling gft

Argumenten
1.1. *Dar kan zomerinzameling niet meer uitvoeren door onvoldoende personeel.*
Door krapte op de arbeidsmarkt kan Dar onvoldoende (tijdelijk) personeel aantrekken om deze seizoens-afhankelijke inzameling te verzorgen. Zij is daarom niet in staat deze inzameling uit te voeren.
Voor de zomerinzameling zijn tijdelijk extra chauffeurs nodig. Deze kunnen niet permanent in dienst worden genomen aangezien zij niet het hele jaar door nodig zijn.

1.2 *Dar heeft alle redelijke stappen genomen om op zoek te gaan naar voldoende personeel.*
Dar heeft zich ingespannen om chauffeurs te vinden (zie bijlage: maatregelen Dar aantrekken extra chauffeurs). In de huidige krappe arbeidsmarkt zijn echter geen/onvoldoende chauffeurs te vinden die deze tijdelijke inzameling kunnen verzorgen. Daarnaast heeft Dar mogelijke commerciële partners benadert om te kijken of zij de benodigde extra capaciteit kunnen leveren. Ook deze partners zijn niet in staat de benodigde capaciteit te leveren.

2.1. *Geen redelijke alternatieven*
Er zijn geen redelijke alternatieven die Dar kan verzorgen die recht doen aan de oorspronkelijke uitgangspunten bij invoering van zomerinzameling van verhoogde service tegen acceptabele kosten.

2.1.1. Alternatief: Hele jaar door wekelijkse inzameling van gft
Deze optie zorgt voor een verhoging van de inzamelkosten van ruim 276K, ruim 15 euro per aansluiting, voor een servicemaatregel. Deze servicemaatregel resulteert niet in

extra kilo's gft. Door de extra vervoersbewegingen is er enkel sprake van een negatieve milieu-impact. In haar brief geeft Dar al aan dat deze optie niet op korte termijn voor alle gemeenten tegelijkertijd gerealiseerd kan worden. Door de keuze van gemeente Beuningen voor dit alternatief kan Dar dit niet in 2024 ook voor gemeente Wijchen faciliteren. Inschatting is dat dit wel in 2025 gerealiseerd kan worden.

2.1.2 Alternatief: Verhogen van vergoeding van de gemeente aan Dar.
Door Dar meer financiële ruimte te geven kan zij mogelijk capaciteit wegkapen op de markt. Dit zou betekenen dat de kosten over de hele linie (structureel) stijgen, ook voor de andere fracties. Daarnaast is er geen zekerheid over de benodigde verhoging en de termijn waarop dit effect kan hebben.

Tegenargumenten en risico's
1.1.*Dar kan de zomerinzameling niet voor alle gemeenten, die dit verzoeken, uitvoeren.*
Mogelijk kan zij dit wel voor 1 of enkele uitvoeren. De overige gemeenten hebben een alternatief gekozen. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat Dar wel een zomerinzameling kan verzorgen voor enkel Wijchen. Omwille van de samenwerking binnen Dar wordt geadviseerd niet deze route te bewandelen.

2.1 *Door het laten vervallen van de zomerinzameling wordt serviceniveau naar inwoners verlaagd.*
Hoewel onwenselijk wordt hierbij wel aangesloten bij de norm binnen de rest van Nederland. Slechts enkele tientallen gemeenten kennen een vorm van zomerinzameling. De ruim 300 overige gemeenten kennen een vergelijkbare frequentie van inzameling.

Financiële gevolgen
Op basis van het collegebesluit is in de heffingsverordening de afvalstoffenheffing aangepast t.o.v. het tarief in de begroting 2024. De kosten voor zomerinzameling niet langer meegenomen in de heffing. U als raad heeft in december met deze verordening ingestemd. De opbrengst van de afvalstoffenheffing dekt daarom geen servicemaatregelen m.b.t. overlast in de zomer.
Voor maatregelen in 2025 kunnen de kosten weer opgenomen worden in de tariefberekening.

Communicatie
Na het collegebesluit op 7 november is gecommuniceerd over het vervallen van de zomerinzameling. Indien de raad eenzelfde besluit neemt zal hierover niet wederom over gecommuniceerd worden anders dan de al geplande communicatie richting de zomerperiode.
Indien de raad een ander besluit neemt zal een communicatieplan worden opgesteld om de wijzigingen tijdig naar onze inwoners te communiceren.

Inwonersparticipatie
Niet van toepassing

Geheimhouding:
Niet van toepassing

Voorstel
Advies
-

Dar NV

A Kanaalstraat 401
Postbus 316 6500 AH Nijmegen
T 024 - 371 6000 **F** 024 - 371 60 80
I www.dar.nl **E** info@dar.nl
IBAN NL74 RABO 0364 7376 38
BIC RABONL2U
KvK 09109332
BTW NL 8241.45.367.B.01

Wethouders gemeenten

Uw brief van	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*	*Datum*
			26 oktober 2023

onderwerp
Stopzetten zomerinzameling gft

Geachte wethouder,

Dar verzorgt voor vijf gemeenten de zomerinzameling wat inhoudt dat de frequentie van inzameling van GFT in een bepaalde periode verhoogd wordt van 1x in de 2 weken naar wekelijks. De gemeenten hebben vastgesteld voor welke periode dit uitgevoerd wordt. De arbeidsmarkt staat al geruime tijd erg onder druk en het is voor afvalbedrijven in Nederland, en dus ook voor Dar en haar onderaannemer Remondis, een grote opgave om voldoende personeel te vinden en vast te houden. In de zomer van 2022 ontstond een situatie waar wij als Dar grote praktische problemen had om de uitvoering rond te krijgen. De zomerinzameling vraagt in de betreffende periode om tijdelijk extra capaciteit, in een periode dat ook het eigen personeel gefaseerd met verlof gaat.

In de zomer van 2022 heeft Dar een te groot beroep op haar personeel moeten doen om de zomerinzameling toch plaats te laten vinden. Met een groter verloop en ziekteverzuim als gevolg. Als Dar zijn we met de gemeenten in gesprek gegaan om te voorkomen dat nogmaals een problematische situatie zou ontstaan. Voor 2023 voorzag Dar dezelfde problemen en heeft aan de gemeenten gecommuniceerd dat zij de zomerinzameling in de maanden juli en augustus niet zou kunnen uitvoeren waardoor deze uiteindelijk vervallen is.

De afzonderlijke gemeenten hebben bewust de keuze gemaakt om over te gaan tot zomerinzameling. Hierbij was bekend dat het om een servicemaatregel gaat. Dit houdt in dat deze vooral is ingevoerd om stank- en maden overlast tegen te gaan in de warme zomermaanden. De verwachting was niet dat hierdoor meer GFT ingezameld zou worden. De gegevens van de afgelopen jaren laten dit ook zien. Na invoering van de zomerinzameling is geen stijging van de hoeveelheid ingezameld GFT te zien. De hoeveelheid GFT kan sterk verschillen maar dit is het gevolg van seizoensinvloeden en de klimatologische omstandigheden tijdens deze seizoenen.

Als Dar vinden wij duurzaamheid erg belangrijk. Doordat er geen extra kilo's GFT worden ingezameld levert de zomerinzameling geen duurzaamheidswinst op. Gezien de extra kilometers en vervoersbewegingen betekent dit dat de zomerinzameling een negatieve duurzaamheidsimpact heeft.

Dar verwacht dat de komende jaren de spanningen op de arbeidsmarkt blijven aanhouden en dat vergelijkbare operationele problemen blijven bestaan. Dit betekent dat Dar en haar onderaannemers de zomerinzameling in de zomermaanden niet kunnen garanderen. Dit in combinatie met het uitblijven van duurzaamheidswinst zorgt ervoor dat wij de gemeenten willen verzoeken de huidige vorm van zomerinzameling te heroverwegen.

Alternatieven:
Als Dar zien wij drie opties voor de toekomst van zomerinzameling:

1. Volledig laten vervallen van de zomerinzameling (wekelijkse inzameling) van GFT.

Dit zorgt ervoor dat de bredere operationele uitdagingen beheersbaar worden. Voor de inwoners betekent dit uiteraard minder service. Echter, wordt hierbij aangesloten de norm van de rest van Nederland. Minder dan 10% van de Nederlandse gemeenten heeft een vorm van zomerinzameling. Uit navraag blijkt dat er bij veel van die gemeenten vergelijkbare discussies spelen omdat ook andere publieke en private inzamelaars deze inzameling niet langer kunnen verzorgen/garanderen. Zoals bijlage "Resultaten inzameling gft" ook laat zien is er voldoende capaciteit in de containers dat inwoners het hele jaar hun GFT goed kwijt kunnen bij 1x per 2 weken inzamelen.
Voor gemeenten betekent dit lagere kosten aangezien de huidige kosten voor de zomerinzameling komen te vervallen. Om sterke overlast tegen te gaan zouden gemeenten kunnen overwegen hulpmiddelen beschikbaar te stellen om de overlast te beperken (bv. Geurfilters, greenclip).
Dar adviseert om voor deze variant te kiezen.

2. Hele jaar door wekelijkse inzameling Gft.

Dit is een variant die ervoor zorgt dat er qua personeelsplanning geen piekbelasting meer is. Er kan namelijk personeel structureel in vaste dienst worden geworven om deze dienstverlening te faciliteren. De inhoudelijke argumenten om dit niet te doen qua impact op het milieu en kosten blijven echter van kracht, cq worden nog groter.

In deze variant is er overigens ook een uitdaging op de arbeidsmarkt, maar afhankelijk van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt is onze verwachting dat we dit binnen enkele jaren ingevuld kunnen krijgen. Voor vijf gemeenten tegelijkertijd en op korte termijn zal dat echter niet gaan.

3. Verhogen van de vergoeding van gemeente aan Dar om met een grotere "oorlogskas" te zorgen voor extra capaciteit

Door Dar zijn in afgelopen jaar en in 2023 al veel maatregelen (bijlage "Maatregelen Dar om extra personeel aan te trekken") genomen om extra personeel aan te trekken. Daarnaast zijn commerciële partijen benaderd om te kijken of zij iets kunnen betekenen. De commerciële partijen geven aan dat zij die ruimte niet zien. Remondis, die voor Dar actief is in Berg en Dal en Heumen, geeft zelfs aan dat het besluit over de dubbele inzameling invloed heeft op de beslissing of zij überhaupt de inzameling in Berg en Dal en Heumen willen continueren.
Met een extra vergoeding zou eventueel wel extra personeel geworven kunnen worden daar de aantrekkelijkheid van Dar als werkgever dan toeneemt. Dit kan echter niet zomaar gegeven de afspraken in de CAO. Daarnaast is ook de vraag of deze wijzigingen voldoende zullen zijn om op korte én lange termijn voldoende effect hebben.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en wachten uw besluit met betrekking tot de heroverweging af.

Met vriendelijke groeten,
Dar NV

b/a

G.T.M. de Bruin
Algemeen directeur

Maatregelen Dar om extra personeel in te zamelen

Zoals als bekend is de reden dat we dit jaar de zomerinzameling in de maanden juli en augustus niet kunnen uitvoeren het tekort aan chauffeurs. We hebben daarbij te maken met een aantal factoren die het vinden van nieuwe chauffeurs extra bemoeilijken:

- Naast het structurele tekort landelijk aan chauffeurs in afval- en transportbranche maakt de huidige hoogconjunctuur en daarmee gepaard gaande druk op de arbeidsmarkt de zoektocht extra lastig.
- In tegenstelling tot vroeger starten uitzendkrachten regelmatig zonder B-rijbewijs, waardoor ze eerst dat rijbewijs moeten halen. Dat opleidingstraject duurt dus substantieel langer.
- Werving via Olympia zelf levert de laatste maanden steeds wel mensen op, maar loopt vaak stuk bij proefdraaien (werk te zwaar, medewerker toch te oud).

Afgelopen jaar hebben we in samenwerking met ons Uitzendbureau Olympia al meerdere acties ingezet om voldoende personeel te werven. Olympia zoekt onder andere samenwerking met andere aanbieders. Dit jaar hebben we al extra acties ondernomen:

- Er was/is stagnatie in het opleiding proces van zeven mensen door de lange wachttijden bij CBR. We hebben daarom derde partij erbij gezocht voor versnelling.
- We hebben een forse aanbrengbonus gelanceerd als collega's chauffeurs aanleveren. Helaas tot op heden zonder resultaat. Dat bevestigt het beeld dat de vijver waarin we vissen behoorlijk leeg is.
- In navolging op de gemeente cao hebben werkgevers in onze branche de CAO opengebroken, waardoor chauffeurs ook hier per april een forse salarisstijging hebben gekregen.

Wat we nog extra gaan doen:

- Extra arbeidsmarktcampagne gaat in de komende maanden draaien, met nadruk op chauffeurs. We gaan ook een eigen recruiter aannemen. Jaareinde is het doel om 12 chauffeurs geworven te hebben via onze nieuwe arbeidsmarktstrategie.
- Bekeken is ook om buitenlandse chauffeurs in te zetten. We hebben eerder twee ploegen aangeboden gekregen. Dit brengt echter, op dit moment nog teveel, veiligheidsrisico's met zich mee. We gaan aan de slag met die veiligheidsinstructies en werkwijze zodat we ook kunnen gaan werken met Engelstalige ploegen.

Door deze acties verwachten wij dat we beter in kunnen spelen op het invullen van onze bezetting. We blijven natuurlijk wel afhankelijk van de arbeidsmarkt die nog steeds onder hoge druk staat. Een garantie afgeven dat we volgend jaar niet tegen dezelfde problemen aanlopen kunnen we dus helaas niet.

Q en A zomerinzameling

Kan Dar dit werk niet uitbesteden?
Door het seizoensmatige karakter van het werk is dit niet mogelijk. Daarnaast heeft Remondis, die als onderaannemer het werk in Berg en Dal en Heumen uitvoert, laten weten dat ze het contract wil opzeggen als Dar doorgaat met zomerinzameling.

Heeft Dar wel voldoende gedaan om personeel te werven?
Dar heeft op heel veel manieren geprobeerd om voor de betreffende periodes extra personeel te krijgen. De arbeidsmarkt blijft echter lastig. Hierin speelt ook mee dat het hier gaat om tijdelijk werk in vaak periodes waarin er ook al minder potentieel personeel beschikbaar is.

Is het niet mogelijk om meer met uitzendkrachten te werken?
Dar werkt al met uitzendkrachten en probeert samen met het uitzendbureau ook om voor het tijdelijke extra werk medewerkers te vinden. Het probleem is dat er geen chauffeurs met rijbewijs C beschikbaar zijn voor tijdelijk werk.

Waarom werkt Dar niet meer met buitenlandse werknemers?
Het werken met verschillende nationaliteiten brengt andere uitdagingen met zich mee. Een belangrijke is dat de communicatie daardoor moeilijker wordt. Een goede onderlinge communicatie is voor Dar essentieel om veilig te kunnen werken. Dar blijft kijken naar deze mogelijkheid en is ook bezig met engelstalige instructies maar ziet dit op korte termijn nog niet als oplossing.

Mijn container is niet groot genoeg om het gft een keer per twee weken te kunnen aanleveren. Wat kan ik daarmee doen?
Het tuinafval kan ook naar de Milieustraat gebracht worden. Daarnaast is er de mogelijkheid om een extra container aan te schaffen als de capaciteit onvoldoende is. Uit onderzoek over de afgelopen jaren blijkt dat de gemiddelde capaciteit ruim voldoende is om de container 1 keer per twee weken aan de straat te zetten

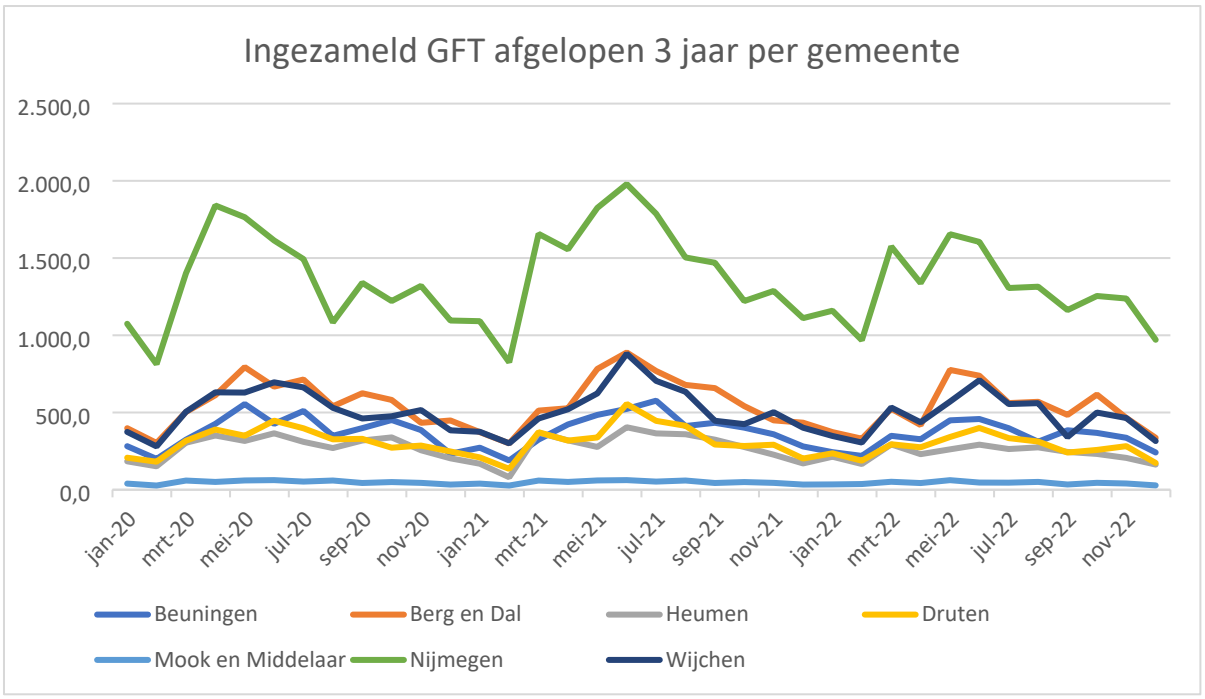
Ik betaal toch voor deze dienstverlening. Krijg ik het geld terug als Dar het niet uitvoert?
De kosten voor de zomerinzameling gft zijn de afgelopen jaren opgenomen in de afvalstoffenheffing. Als Dar deze niet uitvoert dan wordt daarmee rekening gehouden in de vaststelling van de afvalstoffenheffing.

Waarom stopt Dar met de zomerinzameling van gft? Het is toch goed voor het milieu als er meer gft ingezameld wordt?
Uit onderzoek is gebleken dat de hoeveelheid gft dat opgehaald wordt door de zomerinzameling niet hoger is dan bij een twee wekelijkse inzameling. In de praktijk merkt Dar dat er vaak bijna lege gft containers worden aangeboden. Voor de zomerinzameling worden extra wagens ingezet die ook extra CO2 uitstoot opleveren. Bij een gelijkblijvende hoeveelheid gft is het dus juist slechter voor het milieu als Dar doorgaat met de zomerinzameling.

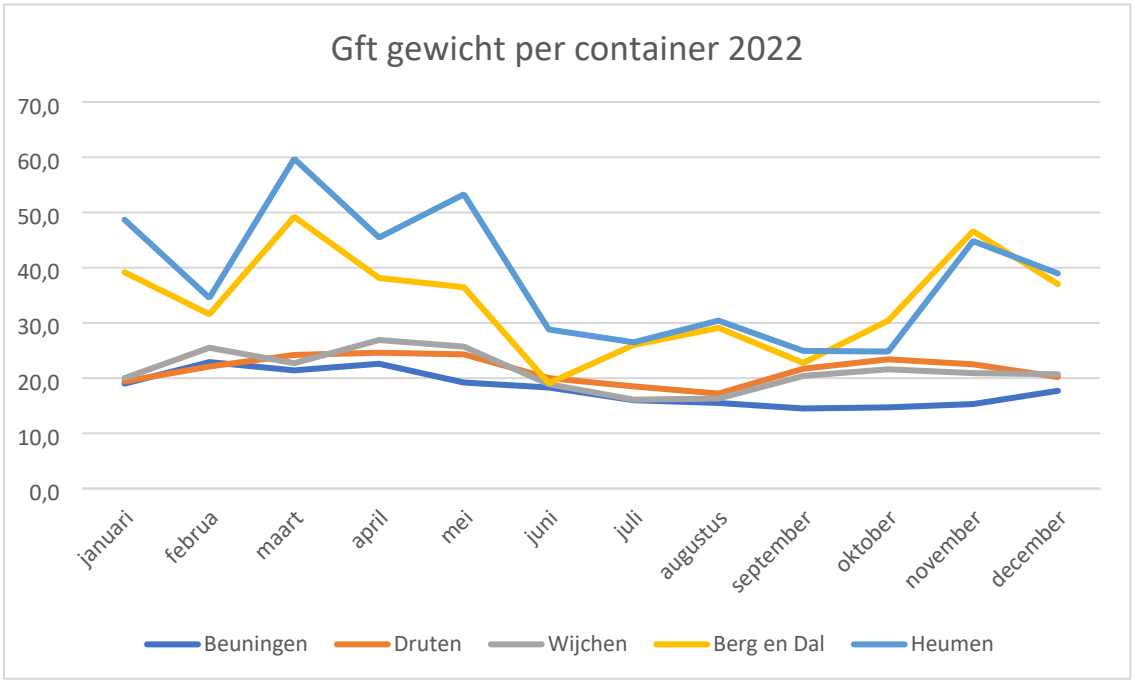
Zijn er landelijk ervaringen met zomerinzameling gft?
Zomerinzameling gft wordt in minder dan 10% van alle gemeenten in Nederland ingezet. In veel van de gemeenten waar zomerinzameling gft nog ingezet wordt loopt deze discussie ook.

Bijlage resultaten inzameling gft

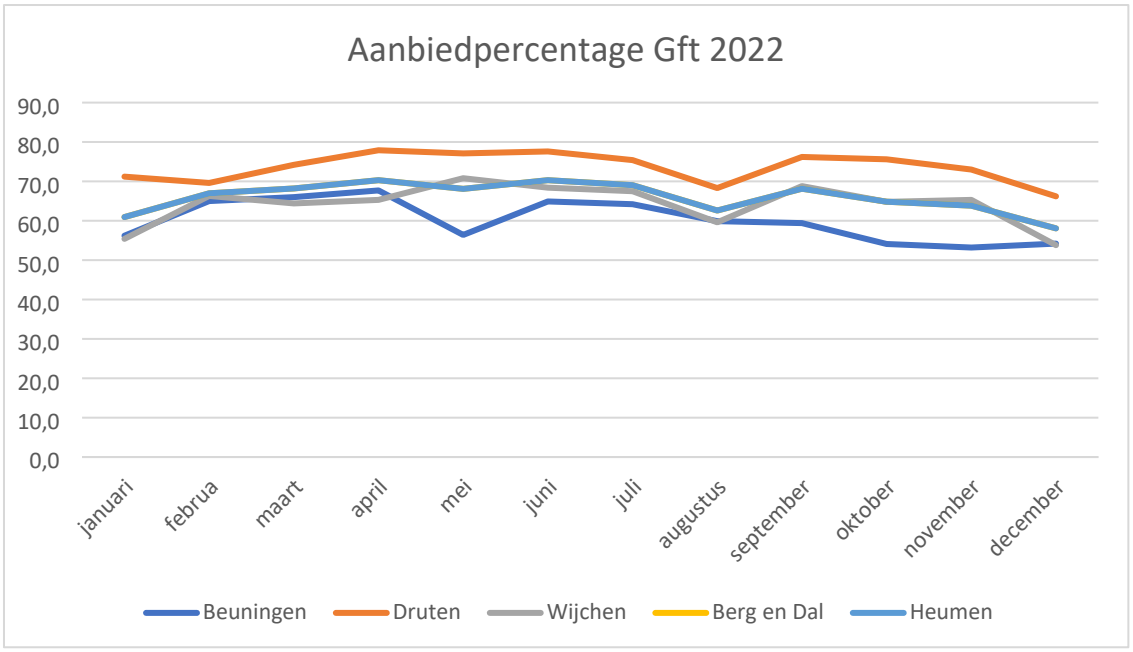
Ontwikkeling inzameling qua gewicht

Gewicht per container 2022

Aanbiedpercentage 2022

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	5518
Extern Zaak ID	Z/23/161784
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 februari 2024
Agendapunt	7.c
Titel	161784 Informatienota Advies aan de raad n.a.v. evaluatieonderzoek financiële bijdrage aan Dorps- en Stadsontwikkelingsplannen
Organisatieonderdeel	Griffie Wijchen
Eigenaar	Berendsen, Linda
Soort nota	Informatienota
Programma/Paragraaf	
Portefeuillehouder(s) Wijchen	

Bijlagen
161784 Informatienota Advies aan de raad n.a.v. evaluatieonderzoek financiële bijdrage aan Dorps- en Stadsontwikkelingsplannen
Bijlage 1 Evaluatie subsidieregeling DOP en SOP gemeente Wijchen
Tekst inspreker leefbaarheidsgroep Bergharen

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Stukken Agendacommissie Wijchen	19 januari 2024
Commissievergadering Wijchen	**8 februari 2024**
Raad openbaar Wijchen	29 februari 2024

Voorgesteld besluit

Openbaar Zaaknummer: Z/23/161784

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Advies aan de raad n.a.v. evaluatieonderzoek financiële bijdrage aan Dorps- en Stadsontwikkelingsplannen

Datum: 10 januari 2024

Kernboodschap
De raadswerkgroep Inwonersparticipatie heeft diverse besluiten van de raad uitgevoerd m.b.t. het evalueren van de financiële bijdrage voor het uitwerken van de stads- en de dorpsontwikkelingsplannen.
Via deze informatienota geeft de raadswerkgroep het advies aan de raad om het college o.a. te verzoeken om in/bij de perspectiefnota 2024 met een voorstel te komen hoe het op te stellen kader "Participatie en co-creatie" en de passage in het Strategisch Kompas Wijchen2035 over het wijk- en kerngericht werken te verbinden.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
20-10-2022	Strategisch Kompas Wijchen2035, raadsversie (87361)
06-11-2014	14 AZ 060 Raadsbreed amendement "Budget 2015 uitwerkgroepen Dorpsontwikkelingsplannen" bij Begroting 2015
31-10-2013	13 AZ 293 Raadsbrede motie "Budget 2014 uitwerkgroepen Dorpsontwikkelingsplannen" bij Begroting 2014
23-06-2011	11 AZ 096 Raadsbrede motie "Dorpsontwikkelingsplannen" bij Kaderbrief 2012 - 2015
02-06-2009	09 AZ 191 Dorpsontwikkelingsplannen

Toelichting

De raadswerkgroep Inwonersparticipatie neemt u graag mee in de geschiedenis die de aanleiding is geweest van de onderzoeksopdracht die zij gegeven heeft.

<u>Stuurgroep Dorpsontwikkelingsplannen/Stadsontwikkelingsplan</u>
Op 20 maart 2008 stemde de raad in met de "Startnotitie procedurevoorstel dorpsontwikkelplannen". De dorpsontwikkelplannen, ook wel dorpsontwikkelingsplannen genoemd, werden afgekort tot DOP. De stad Batenburg stelde een stadsontwikkelingsplan op, een SOP.
Eén van de beslispunten was: "Vanuit de gemeenteraad wordt een stuurgroep ingesteld, die uit maximaal vijf raadsleden bestaat."
Op 8 april 2008 was de eerste vergadering van de Stuurgroep DOPs/SOP. Uit het verslag van die vergadering:
"Het doel van de stuurgroep is om te komen tot een aanpak voor de Dorpsontwikkelingsplannen. Er wordt gestart met een pilot van 6 tot 9 maanden waarna

het eerste plan klaar moet zijn. Voor deze pilot is Hernen/Leur gekozen. De stuurgroep zal de structuur vastleggen en het proces bepalen."
De Stuurgroep hield zich als vooruitgeschoven post van de raad bezig met het "volgen" van het opstellen van een DOP of SOP. De Stuurgroep ging op bezoek of organiseerde bijeenkomsten voor de raad die te maken hadden met de werkzaamheden m.b.t. het opstellen of uitvoeren van de DOPs/SOP.

In een raadsbreed opgestelde en aangenomen motie droeg de raad op 23 juni 2011 het college op, om:

- in de begroting 2012 en 2013 een incidenteel werkbudget van € 2.500,- per afgerond DOP beschikbaar te stellen
- (…)
- na een evaluatie begin 2013 te bekijken of er een bedrag structureel opgenomen moet worden en zo ja, welk bedrag structureel opgenomen moet worden in de begroting 2014 e.v.."

De evaluatie kwam er niet. Daarom werd door de raad op 31 oktober 2013 wederom een raadsbrede motie aangenomen. Daarin constateerde de raad dat "de samenstelling van de stuurgroep DOP's na de gemeenteraadsverkiezingen zal wijzigen en het voor de huidige stuurgroep lastig is om 'over het graf heen te regeren' en daarom een definitieve beslissing over het beschikbaar stellen van een werkbudget overlaat aan de volgende stuurgroep DOP's".
De raad droeg het college op om "voor 2014 een incidenteel werkbudget van € 2.500 per afgeronde DOP (in totaal € 12.500) beschikbaar te stellen uit de bestemmingsreserve DOP's". En om "na een evaluatie in juni 2014 te bekijken of er een bedrag voor een werkbudget structureel opgenomen moet worden en zo ja, welk bedrag structureel opgenomen moet worden in de begroting 2015 e.v.." Ook adviseerde de raad zichzelf om "in de volgende raadsperiode de stuurgroep Dorpsontwikkelingsplannen voort te zetten om de continuïteit en de positieve tendens vanuit de gemeenteraad richting uitwerkgroepen te waarborgen."

Op 6 november 2014 besloot de raad op basis van een raadsbreed amendement om:

1. "Voor 2015 incidenteel een werkbudget per afgeronde DOP beschikbaar te stellen.
2. Het benodigde bedrag van € 12.500,- beschikbaar te stellen uit de bestemmingsreserve DOP's
3. Na een positieve evaluatie van de DOP's het beschikbaar stellen van structurele middelen voor een werkbudget af te wegen bij de begroting 2016."

De evaluatie is niet uitgevoerd.
In 2017 is het laatste DOP opgesteld, het DOP van Alverna. In de raadsperiodes vanaf 2018 is er geen Stuurgroep DOPs/SOP meer ingesteld door de raad.

<u>Raadswerkgroep Inwonersparticipatie</u>
Naast de Stuurgroep DOPs/SOP was er sinds 20 maart 2008 ook een raadswerkgroep Inwonersparticipatie. Deze projectgroep/raadswerkgroep moest de implementatie van de nota 'Ruimte voor meedoen' (ook vastgesteld door de raad op 20 maart 2008) begeleiden. "Ruimte voor meedoen" ging, kort door de bocht geformuleerd, over hoe de werkzaamheden van de raad zichtbaarder konden worden voor de inwoners. Die werkgroep/projectgroep hield zich bezig met concrete projecten zoals contacten met scholen, de Kindergemeenteraad, het project "Te gast bij de raad", nieuwsbrieven (er is een tijd lang een digitale nieuwsbrief geweest) en de raadspagina in de Wegwijs.
Deze werkgroep heeft ook het raadsvoorstel over de Participatieladder voorgelegd aan de raad. De huidige raadswerkgroep is een opvolger van de werkgroep burger- of inwonersparticipatie van de raad die er in de verschillende raadsperioden is geweest sinds 20 maart 2008.

Omdat er geen opvolger is gekomen van de Stuurgroep DOPs/SOP en omdat de raad diverse keren zichzelf had opgeroepen om aan de slag te gaan met een evaluatie van de bijdrage van de raad aan de DOPs/SOP heeft de huidige raadswerkgroep Inwonersparticipatie de uitvoering van de diverse raadsbesluiten over de evaluatie opgepakt.

Conclusie op basis van het bovenstaande: de Stuurgroep DOPs/SOP is een ander gremium van de raad geweest en dient niet verward te worden met de raadswerkgroep Inwonersparticipatie.

Onderzoek door DKK
De raadswerkgroep Inwonersparticipatie heeft de DKK gevraagd om de evaluatie uit te voeren. DKK staat voor Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland.
Het gaat dus om een evaluatie van de dorpsontwikkelingsplannen en het stadsontwikkelingsplan en de financiële bijdrage aan de uitwerking van deze plannen.
Het gaat *niet* om een evaluatie van wijkontwikkelingsplannen of vergelijkbare plannen in de kern Wijchen.

In de bijlage vindt u de resultaten van het onderzoek.

De raadswerkgroep Inwonersparticipatie heeft op basis van de uitkomsten van het onderzoek kennisgenomen van de in het rapport geuite wensen van de leefbaarheidsgroepen: jaarlijks contact met de stuurgroep, financiering van de DOP/SOP, evaluatie en actualisering van de DOP/SOP.
Zij merkt ook op dat de verwachtingen van de leefbaarheidsgroepen wellicht gestoeld zijn op het beeld bij de leefbaarheidsgroepen dat de raadswerkgroep Inwonersparticipatie de opvolger is van de Stuurgroep DOP/SOP. Maar er is geen Stuurgroep DOPs/SOP meer ingesteld na de gemeenteraadsverkiezingen van 2018.
Wel is er in het college een wethouder die de portefeuille leefbaarheid heeft en die o.a. twee keer per jaar een overleg voert met alle leefbaarheidsgroepen, niet alleen die uit de kernen, maar ook de leefbaarheidsgroepen uit de wijken in de kern Wijchen.
De werkgroep concludeert dat de wensen/de agenda van de leefbaarheidsgroepen niet overeenkomen met de doelen die de raadswerkgroep nastreeft en de agenda die de raadswerkgroep voor zichzelf ziet.

Strategisch Kompas Wijchen2035
Op 20 oktober 2022 heeft de raad een besluit genomen over het Strategisch Kompas2035. In dat Strategisch Kompas staat een passage over wijk- en kerngericht werken (vanaf pagina 43). Daarin staat het volgende te lezen: "Hoewel onze medewerkers in de wijken en kernen werken, zijn wij niet wijk- of kerngericht georganiseerd. Een aanspreekpunt, sleutelfiguur die dichtbij de wijk functioneert, veel weet en zaken binnen de organisatie verder brengt en regelt, wordt vaak gemist. Hierdoor worden vragen en signalen uit de wijk of kern niet altijd goed opgepakt of kan de samenwerking moeizaam verlopen. In de uitwerking van het nieuwe kader kijken we daarom naar de mogelijkheden van integrale wijkplannen, daaraan gekoppelde wijkbudgetten en wijkregisseurs als manieren om een impuls hieraan te geven."

Gevolgen

De raadswerkgroep wil op basis van de bovenstaande informatie een advies geven aan de fracties in de raad. Zij vindt dat het aan de fracties zelf is wat zij willen doen met haar advies.
Het advies van de raadswerkgroep is:

1. Het college is bezig om een nieuw participatiekader op te stellen: "Participatie en co-creatie". Verzoek het college om in/bij de perspectiefnota 2024 met een voorstel te komen hoe dit kader verbonden kan worden met de passage in het Strategisch Kompas Wijchen2035 om tot integrale wijk-, stad- en dorpsplannen te komen, met daaraan gekoppelde wijkbudgetten en wijkregisseurs.
2. Verzoek het college om in/bij de perspectiefnota 2024 in het hiervoor genoemde voorstel ook een voorstel te doen m.b.t. de status van het stads- en de dorpsontwikkelingsplannen en de positie van de leefbaarheidsgroepen in de kernen.
3. Laat de Bestemmingsreserve DOPs met ingang van 1 januari 2025 onder de verantwoordelijkheid van het college vallen. Een eigen budget van de raad voor de DOPs en het SOP is een vreemde eend in de bijt en schept verwarring. De raad stelt beleid op het gebied van leefbaarheid vast; het college voert het beleid uit met de middelen die de raad beschikbaar stelt aan het college. De wethouder heeft al een overleg met de leefbaarheidsgroepen. Vanuit de raadsfracties is er geen behoefte om een apart overleg te starten met de leefbaarheidsgroepen van de kleine kernen en de wijken in de kern Wijchen. Dit laat onverlet dat als politieke partijen contacten willen onderhouden met leefbaarheidsgroepen of op uitnodigingen in willen gaan van leefbaarheidsgroepen, het aan de fractie zelf is om te bepalen hoe zij handelt.
   In het voorstel van het college dat bij de punten 1 en 2 genoemd staat, kan het college dan ook bepalen wat het wil doen met de Bestemmingsreserve DOPs. In 2024 hebben de leefbaarheidsgroepen/uitwerkgroepen nog € 2.500 ontvangen.

Communicatie

Op dinsdag 9 januari 2024 worden (de vertegenwoordigingen van) de leefbaarheidsgroepen geïnformeerd over het onderzoek dat de DKK heeft uitgevoerd.

Uitvoering of Vervolgstappen

De raadswerkgroep Inwonersparticipatie gaat verder in deze raadsperiode met de uitwerking van de opdracht die zij van het presidium heeft gekregen: stel een ontwikkelagenda op voor de versterking van de lokale democratie.

Fracties uit de raad kunnen op basis van deze informatienota eventueel een motie indienen om het advies van de raadswerkgroep Inwonersparticipatie om te zetten in een oproep aan het college.

Geheimhouding:

Niet van toepassing.

“Het belangrijkste is dat het DOP een weergave biedt van wat er leeft in de kern en wat belangrijk is.”
(citaat: leefbaarheidsgroep)

Evaluatie Raadsregeling DOP/SOP Gemeente Wijchen

NAJAAR 2023

Gemeente Wijchen

dkK Gelderland
Dorpshuizen en kleine Kernen

Een DorpsOntwikkelingsPlan tilt de kern naar een hoger niveau

In een Dorps- of Stads Ontwikkelings Plan (DOP/SOP) zetten bewoners hun visie op hun eigen kern op papier. Het initiatief voor een dergelijk plan ligt in eerste instantie bij de leefbaarheidsgroep of dorpsraad. Na een intensief traject is het eindresultaat een Plan met uitvoeringsagenda, vormgegeven in een papieren boekwerk. Daarna start de uitvoering: het realiseren van de verschillende onderdelen. Ook de 7 kernen van de gemeente Wijchen hebben korter of langer geleden een DOP of SOP opgesteld en zijn sindsdien bezig met de uitvoering. Daarmee versterken ze de leefbaarheid van hun woonomgeving.

Tijdpad DOP/SOP traject
In een traject van ruim een jaar gaat een speciaal gevormde DorpsWerkGroep aan de slag om informatie bij medebewoners te verzamelen en deze te vertalen naar zowel speerpunten per thema als een visie voor 10 tot 20 jaar, specifiek voor die kern. Na afstemming met andere betrokkenen, zoals de gemeente, wordt deze visie vormgegeven in een fraaie brochure, die feestelijk overhandigd wordt aan de medebewoners. Op basis van deze plannen zijn in elke kern werkgroepen per thema aan de slag gegaan. Afhankelijk van de urgentie van het desbetreffende thema, zijn nu nog steeds themagroepen bezig om de visie tot uitvoering te laten komen. De leefbaarheidsgroep of dorpsraad speelt een grote rol in de aansturing van deze processen.

Subsidieregeling
De gemeenteraad besloot in 2011 om de uitvoering van het DOP of SOP te ondersteunen met een waarderingssubsidie van jaarlijks € 2.500,- aan de desbetreffende leefbaarheidsgroep of dorpsraad. Tot 2017 was er jaarlijks contact tussen leden van de stuurgroep DOP van de gemeenteraad en de leefbaarheidsgroep of dorpsraad over de voortgang van de uitvoering van het desbetreffende DOP.

Evaluatie van de subsidieregeling
In opdracht van de Werkgroep Inwonersparticipatie van de gemeenteraad Wijchen heeft Vereniging DKK Gelderland de subsidieregeling in de zomer van de 2023 geëvalueerd. In deze evaluatie werd aandacht besteed aan het gevoerde beleid, het belang van een DOP voor de kern, de manier waarop medebewoners zijn betrokken, de (financiële) bijdrage van de gemeente, de wijze van verantwoording en de samenwerking met de gemeente. De spil van het onderzoek vormen de gesprekken met vertegenwoordigers van de vijf leefbaarheidsgroepen en de dorpsraad. Deze gesprekken vonden plaats op een locatie in de desbetreffende kern. Van deze gesprekken zijn verslagen gemaakt, die door de deelnemers van de gesprekken ingezien en gecorrigeerd zijn. De citaten vanaf pagina 6 van dit rapport zijn overgenomen uit deze gespreksverslagen.
Naast de gesprekken met de vertegenwoordigers zijn er twee bijeenkomsten met ambtenaren van de gemeente die betrokken zijn bij participatie bijgewoond.

Bevindingen
In de gesprekken met de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad waren alle vertegenwoordigers breed van mening dat het DOP of SOP aanzienlijk heeft bijgedragen aan de leefbaarheid in hun kern. Onder meer doordat tijdens het DOP/SOP-traject expliciet de medebewoners betrokken zijn, zowel om mee te denken alsmede bij de

uitvoering. Door deze energie, die focus kreeg in de in het DOP/SOP geformuleerde uitvoeringspunten, zijn meer projecten van de grond gekomen en zijn grotere groepen vrijwilligers aan de slag gegaan in themagroepen.

De manier waarop de jaarlijkse financiële bijdrage van de gemeenteraad ingericht is, biedt de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad de vrijheid om deze gelden effectief en op maat in te zetten voor het versterken van de leefbaarheid, passend binnen de in het DOP/SOP vastgelegde kaders. De groepen hechten waarde aan de voortzetting van de subsidieregeling en pleiten er voor om de jaarlijkse afstemming met leden van de gemeenteraad weer op te pakken. Ook werd veel waardering uitgesproken voor de inzet van de wijkcontactambtenaren en hun ondersteuning aan de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad.

Toekomst van de DOP/SOPs
In de gesprekken kwam ook de toekomt van de DOP/SOPs aan de orde. De vertegenwoordigers realiseren zich dat sommige DOPs al vrij oud zijn en toe aan een update. Meerdere kernen zouden graag aan de slag willen met een DOP 2.0. Op dit moment is voor hen de gemeentelijke status van een DOPs echter niet duidelijk. Ook het feit dat dit onderzoek uitgevoerd wordt, draagt bij aan de verwarring.

Conclusie
De leefbaarheidsgroepen en dorpsraad hechten grote waarde aan hun DOP/SOP omdat het hun kern naar een hoger niveau tilt. De gemeentelijke subsidieregeling en afstemming met de gemeenteraadsleden versterken dit in grote mate.

Advies

1. Continueren van de huidige subsidieregeling. Tevens opnieuw opstarten van de jaarlijkse afstemming, zoals die gebeurde tot 2017, tussen gemeente(raad) en elke leefbaarheidsgroep/dorpsraad.

1. Mogelijkheden en faciliteiten bieden om de huidige DOPs en SOP te updaten, in co-creatie met de gemeente. Hiervoor ook financiële middelen ter beschikking stellen;

2. Vastleggen van de status van de huidige en toekomstige DOPs en SOP in het gemeentelijk beleidskader, zoals het Strategisch Kompas Wijchen 2035 en het participatiekader.

Uitkomsten uit de gesprekken

In de gesprekken met de 5 Leefbaarheidsgroepen (Hernen en Leur vormen samen één leefbaarheidsgroep) en de dorpsraad kwamen dezelfde thema's aan de orde. Naast overeenkomsten in de gesprekken, werden er per kern andere nuances gelegd. De grote lijnen die voortkomen uit de 6 gesprekken zijn:

Vliegwiel
Juist doordat de wensen en visies in een DOP/SOP op papier zijn gezet, zijn projecten in de desbetreffende kern tot stand gekomen. Door het structureel betrekken van bewoners en het formuleren van duidelijke wenskaders voor projecten zoals nieuwbouw, verkeersmaatregelen, een zorgcoöperatie, of wandelroutes is het DOP/SOP een onmisbaar vliegwiel en aanjager gebleken.

Vrijwilligers
Door het DOP/SOP zijn veel meer vrijwilligers actief geworden in de kern, mede doordat zij thema- of uitwerkgroepen vormen. Deze vrijwilligers zetten zich in om de in het DOP genoemde doelen heel concreet voor elkaar te krijgen.

Bijdrage
De jaarlijkse bijdrage van de gemeenteraad biedt de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad de mogelijkheid om gericht en effectief de plaatselijke leefbaarheid te vergroten.

Participatie
De leefbaarheidsgroepen en dorpsraad gebruiken het DOP/SOP als anker voor hun beleid en inzet. Deze is heel divers: van het stimuleren en/of zelf organiseren van activiteiten, en belangenbehartiging namens de kern en tot bijdragen aan participatie in de gemeente.

Jaarlijkse evaluatie
De leefbaarheidsgroepen en dorpsraad stellen een jaarlijkse evaluatie met (leden van) de gemeenteraad en/of ambtenaren op prijs. De groepen zijn van mening dat deze jaarlijkse evaluatie een meerwaarde kan hebben voor beide partijen. De (leden van) de gemeenteraad en/of ambtenaren worden tijdens zo'n evaluatie geïnformeerd over de voortgang en er kan worden meegedacht over (de uitvoering van) het DOP en de leefbaarheid in de kern. Dit versterkt de onderlinge betrokkenheid.

Actualiseren DOPs
Bij de leefbaarheidsgroepen is nadrukkelijk de wens aanwezig om de DOPs en SOP te actualiseren, op basis van huidige (maatschappelijke) ontwikkelingen. Zij willen daarbij aansluiten op de visie van de gemeente zoals die is vastgelegd in het Strategisch Kompas Wijchen 2035.

Opdracht en uitwerking

De gemeente Wijchen wordt gevormd door 7 (kleine) kernen en Wijchen zelf. Het zijn 6 dorpen: Alverna, Balgoij, Bergharen, Niftrik, Hernen en Leur en de stad Batenburg. Al deze kernen hebben tussen 2009 en 2016 een Dorps of Stads Ontwikkelings Plan (DOP/SOP) opgesteld. Dit is een toekomstvisie voor 10 tot 20 jaar, opgesteld door en voor, en waar mogelijk ook uitgevoerd door, bewoners. Ieder dorp is anders, dus ook ieder Plan is anders.

De gemeenteraad nam oorspronkelijk het initiatief om Dorps-, Stads- of Wijk-OntwikkelingsPlannen mogelijk te maken, zowel voor de kernen als voor wijken van Wijchen. Bij de totstandkoming van deze Plannen had de raadsadviseur, tevens secretaris van de stuurgroep DOP van de gemeenteraad, een faciliterende rol, zowel qua praktische ondersteuning als financieel. De kosten werden uit het raadsbudget betaald. Voor de uitvoering van de voornemens en acties in de DOP of SOP heeft de gemeenteraad ieder jaar € 2.500,- beschikbaar gesteld per leefbaarheidsgroep of dorpsraad. Sinds 2017 bestond binnen de gemeenteraad het voornemen om deze regeling te evalueren. Deze evaluatie is in de zomer van 2023 uitgevoerd.

In het onderzoek stonden vier vragen centraal:

1. Wat is de waarde van een DOP voor de kern (geweest)?
2. Hoe zijn bij de totstandkoming en bij de uitvoering tussentijds inwoners betrokken door de uitwerkgroepen van het DOP?
3. Welke bijdrage heeft de gemeentelijke subsidieregeling de afgelopen jaren geleverd bij het tot stand komen van de uitvoering?
4. Hoe hebben de uitwerkgroepen de verantwoording aan en de samenwerking met de gemeenteraad ervaren?

Deze vragen vormden de basis voor de gesprekken met de 5 leefbaarheidsgroepen en de dorpsraad. In volgende paragrafen volgt een overzicht van de resultaten per onderzoeksvraag, met daarbij relevante citaten uit de gespreksverslagen ter onderbouwing.

De vier thema's nader uitgewerkt

Ad 1. De waarde van een DOP/SOP voor de kern

- ✓ Een veel grotere groep mensen voelt zich betrokken en zet zich in voor (de leefbaarheid van) de kern, mede doordat er verschillende werkgroepen/ themagroepen per kern opgericht worden voor de uitvoering van – gedeeltes van – het DOP/SOP;

- ✓ Veel meer projecten en initiatieven zijn van de grond gekomen, zoals het oprichten van een dorpsraad of een groot nieuwbouwproject, vooral vanwege de grotere betrokkenheid van bewoners en de concrete doelen die gesteld zijn;

- ✓ Het initiatief voor een DOP of SOP werd genomen door de leefbaarheidsgroep of dorpsraad van de kern. Het Plan zet de leefbaarheidsgroep op de kaart en biedt een kader voor hun inzet voor (de leefbaarheid van) de kern.

Uit de gespreksverslagen

"Het belangrijkste is dat het DOP een weergave biedt van wat er leeft in de kern en wat belangrijk is voor de betreffende kern. In het DOP wordt dit vastgelegd en hetgeen vastligt moet van tijd tot tijd worden bezien en worden geactualiseerd."

"Het DOP wordt nog steeds gebruikt als basis voor de eigen woonvisie voor ons dorp, leefbaarheid, de groenontwikkelingen etc."

"Voor de Leefbaarheidsgroep is en blijft het DOP het kader."

"De Leefbaarheidsgroep vindt thema's rondom sociale cohesie, behoud van het karakter van het dorp, leefbaarheid, verkeer, sport, school, groen en energietransitie belangrijk."

"De Leefbaarheidsgroep heeft toen besloten om de thema's van de DOP te beleggen bij de verschillende bestuursleden en steeds als er rondom een thema zaken spelen wordt een werkgroep gevormd. De meest actieve werkgroep door de jaren heen is de werkgroep 'Wonen'."

Ad 2. Medebewoners betrekken

- ✓ In iedere kern is een speciale bewonersavond gehouden om input voor het DOP/SOP op te halen, met vaak een grote opkomst. Sommige kernen hebben daarop aanvullend een enquête uitgezet, Batenburg heeft via school ook de kinderen betrokken;

- ✓ Iedere kern heeft tijdens het DOP-traject de medebewoners via nieuwsbrieven op de hoogte gehouden. De leefbaarheidsgroepen en dorpsraad sturen nog steeds regelmatig een nieuwsbrief naar de medebewoners, van (bijna) maandelijks tot twee keer per jaar. Huis aan huis flyeren blijft meerwaarde houden naast digitale communicatiemiddelen, zoals Facebook, Instagram en WhatsApp groepen;

- ✓ Ook nu nog: als er een belangrijk thema speelt in de kern, wordt er een bewonersavond georganiseerd of een enquête gehouden;

- ✓ LBG/DR zouden hun DOP graag meer als een dynamisch document willen opzetten, in een meer digitale en/of online opzet. Daarnaast hechten ze aan het papieren boekje, ook ter verwelkoming van nieuwe dorpsgenoten.

Uit de gespreksverslagen

“De Leefbaarheidsgroep geeft aan dat in 2009 een grote dorpsbijeenkomst heeft plaats gevonden, waar de belangrijke thema’s eruit werden gefilterd. Hier mocht het dorp dus echt meedenken. Het DOP is vervolgens huis-aan-huis verspreid.”

“Ten eerste, is het hele dorp - via werkgroepen en bijeenkomsten - betrokken geweest bij het opstellen van het DOP (…) en alle bewoners zijn in de gelegenheid gesteld om zich hierover uit te spreken.”

“De aanwezigen bevestigen dat het DOP zeker nog leeft, meer zelfs dan de leefbaarheidsgroep. Er wordt regelmatig door individuele inwoners aan het DOP gerefereerd.”

“Een papieren boekje werkt communicatief heel goed. Aan de andere kant wil je ook een levend DOP dat je elk jaar bij kunt stellen.”

“Als er aanpassingen nodig zijn, is dit altijd in overleg met de bewoners. Bijvoorbeeld zoals dat gegaan is in het geval van de woningbouw of de verkeersproblemen, waarbij altijd overleg met medebewoners aan de orde is geweest.”

“Het DOP zou wat dynamischer gemaakt kunnen worden, ook omdat de wereld enorm snel verandert. Nieuwe thema’s kunnen worden gekoppeld aan het bestaande DOP. Ook verandert de dynamiek in het dorp over de jaren heen. Dit moet ook worden meegenomen.”

Ad 3. Meerwaarde van de gemeentelijke subsidieregeling

- ✓ De financiële bijdrage wordt besteed aan zaken die echt relevant zijn voor de kern, bewoners zelf weten goed wat er speelt of nodig is;
- ✓ De bijdrage geeft autonomie en vrijheid in de besteding;
- ✓ De leefbaarheidsgroepen en dorpsraad gaan zo zorgvuldig mogelijk met de gelden om;
- ✓ De hoogte van het bedrag is op zich prima, soms is er behoefte aan een (veel) groter bedrag. De hoogte van het bedrag bepaalt de uitvoering. Soms betekent dat dus sparen voor toekomstige uitgaven. Of op zoek gaan naar aanvullende en incidentele gelden, bijvoorbeeld bij gemeentelijke- en andere fondsen;
- ✓ De jaarlijkse verslaglegging noopt de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad tot het opstellen van een beleidsplan/activiteitenplan en het maken van een afrekening.

Uit de gespreksverslagen

> “De Leefbaarheidsgroep denkt dat je de gedachte achter deze vraag moet omdraaien. Er wordt voor gezorgd dat de realisatie past bij de financiële mogelijkheden en je uitkomt met de beschikbare gelden. Wanneer het niet lukt, moet worden geprobeerd om daar iets anders voor te regelen. Soms is het voor bepaalde projecten mogelijk om ook nog andere subsidiegelden te genereren en dan wordt daar gebruik van gemaakt. De leefbaarheidsgroep vindt dat ze heel zorgvuldig met de subsidies van de gemeente moeten omgaan.”

> “Het gaat om de leefbaarheid van het dorp en de participatie in de relevante grotere trajecten en vanzelfsprekend is een structurele financiële voorziening daarvoor belangrijk maar de inhoud staat boven aan! Als de gemeente de inzet van de Leefbaarheidsgroepen waardeert is deze een veelvoud waard van de financiële bijdrage.”

> “Maar de autonomie en vrijheid om eigen keuzes te kunnen maken is prettig en belangrijk voor het dorp. (…) Zonder financiële middelen, kun je in feite ook geen initiatieven nemen. Een dergelijk bedrag biedt dorpen en wijken een prima mogelijkheid om autonoom te kunnen zijn.”

> “De leefbaarheidsgroep, zijnde inwoners, weten het beste wat er speelt. Daarom kan een leefbaarheidsgroep het geld meer specifieker besteden dan de gemeente dat kan doen. Een groter bedrag zou zeker ook in z’n geheel goed besteed kunnen worden en er kan een extra verzoek bij de gemeente worden gedaan voor financiële steun voor iets speciaals.”

Ad 4. Verantwoording aan en samenwerking met de gemeenteraad

- ✓ Het jaarlijkse contact met de raadswerkgroep om de voortgang van het plan door te praten werd zeer gewaardeerd. De stuurgroep DOPs van de gemeenteraad en de raadswerkgroep inwonersparticipatie werden en worden als neutraal ervaren omdat ze boven de partijen staan in hun inzet voor leefbaarheid;

- ✓ De ondersteuning door de plaatsvervangend-griffier heeft positief bijgedragen aan de totstandkoming van de DOPs en SOP;

- ✓ Twee kernen hebben het Strategisch Kompas Wijchen 2035 als leidraad genomen voor een recente bewonersraadpleging en zien kansen om gezamenlijk op te trekken in de genoemde beleidsterreinen.

Uit de gespreksverslagen

> “Bij het jaarlijks gesprek met de commissie werd het plan doorgesproken. Dat gaf “het geweldige gevoel” dat hierin samen werd opgetrokken.”

“We hechten er veel waarde aan dat de raadswerkgroep jaarlijks langskomt om het plan door te praten. De commissie is neutraal omdat ze over de partijen heen gaat om zich in te zetten voor leefbaarheid.”

“De Leefbaarheidsgroep denkt, dat de meerwaarde vooral andersom ligt en dat het voor de gemeenteraad meerwaarde heeft om op de hoogte te zijn van wat in de dorpen speelt.”

Doorkijkje naar de toekomst

In de gesprekken met de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad kwam niet alleen hun visie op de DOPs en SOP aan de orde, ook hun positie en rol in het gemeentelijke participatiebeleid kwam op tafel. Een belangrijke activiteit van de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad is het geven van sturing aan de uitvoering van de DOPs. Daarnaast nemen ze andere taken en verantwoordelijkheden op zich, vanuit en naar hun netwerk van medebewoners en gemeente. Ze geven gevraagd en ongevraagd advies, behartigen de belangen van de eigen kern en stimuleren activiteiten, die ze vaak ook mee uitvoeren.

Tijdens het onderzoek zijn er tevens twee bijeenkomsten geweest met medewerkers van de Werkorganisatie Druten Wijchen. Wethouder Van Bronkhorst, portefeuillehouder leefbaarheid leidde de bijeenkomsten. In deze twee bijeenkomsten werd integraal over inwonerparticipatie gesproken: het betrekken van bewoners, co-creatie, het kernenbeleid en wie de gesprekspartner voor de leefbaarheidsgroepen/dorpsraad zou kunnen zijn: (een werkgroep van) de gemeenteraad of (een lid van) het college. Ook de status van DOPs/SOP kwam aan de orde, waarbij er gezamenlijk gekeken werd naar mogelijkheden om deze een goede plek in het gemeentelijk beleid te kunnen geven. Duidelijk werd dat heldere communicatie over de status en positie van de DOPs/SOP voor alle betrokkenen van belang is en blijft, zowel over de huidige DOPs als eventuele toekomstige DOPs 2.0.

Ook in de gesprekken met de leefbaarheidsgroepen en dorpsraad kwamen deze twee deelonderwerpen aan de orde: kerngericht werken door de gemeente en de betrokkenheid van de leefbaarheidsgroepen bij het maken van gemeentelijk (participatie)beleid. Onderstaande citaten uit de gespreksverslagen geven hier een beeld van.

Rol leefbaarheidsgroepen en co-creatie

> “Leefbaarheidsgroepen zijn het ideale instrument om tot co-creatie te komen, zoals ook wordt genoemd in het nieuw te vormen participatiekader.”

“De opbrengst uit de gezamenlijke workshop is langs ‘Wijchen 2035’ gelegd om afwegingen te maken waarmee aan de slag wordt om thema’s aan te pakken. De zes thema’s zijn 1) wonen 2) energietransitie 3) duurzaamheid 4) bereikbaarheid 5) economie en 6) positieve gezondheid.

“Op deze thema’s heeft de gemeente ook beleid geformuleerd en hierin kan dus in principe samen worden opgetrokken. Het overeenkomende beleid zou dan gezamenlijk kunnen worden opgepakt en wat dan overblijft, is het onderdeel sociale cohesie. Dat pakt de leefbaarheidsgroep dan zelfstandig verder op. Sommige thema’s zoals verkeer of een bedrijventerrein zijn te groot om als leefbaarheidsgroep alleen op te pakken.”

“Bedacht moet worden dat de actieve burgers heel veel gratis uren en heel veel kennis inbrengen en het is aan de gemeenteraad, de wethouders, de ambtenaren om met participatie om te gaan. Participatie is juist hét instrument voor de leefbaarheidsgroepen – zo zijn zij ook in het leven geroepen door de gemeente -. De rol van de Leefbaarheidsgroepen staat en valt met de participatiemogelijkheden.”

"Wanneer bijvoorbeeld participatie op een lagere trede wordt gezet dan de belanghebbenden en/of de leefbaarheidsgroep passend vinden, zou er een beroepsmogelijkheid moeten zijn. Leefbaarheidsgroepen willen graag meedenken over een goede vorm hiervoor."

Kerngericht werken

"Er wordt veel op de kern Wijchen gefocust, maar minder op de dorpen daaromheen, terwijl de dorpen ook veel samenwerken en nadenken over thema's die hen raken. Er bestaat geen visie op het hele buitengebied. De leefbaarheidsgroepen willen er alles aan doen om mee te helpen en mee te werken en een DOP heeft alles te maken met burgerparticipatie."

"De leefbaarheidsgroep stelt voor om binnen de gemeente een contactpersoon voor de leefbaarheidsgroepen aan te stellen, dan wel een adviseur. Hierbij wordt gedacht aan een ambtenaar waarmee ze een afspraak kunnen maken en die binnen de gemeentelijke organisatie ervoor zorgt dat gemaakte afspraken worden opgevolgd."

Extra informatie

Wat is een Dorps- of Stads Ontwikkelings Plan?

Een DOP/SOP is een toekomstvisie op de leefbaarheid van een kern, geschreven door en voor bewoners. In een traject van ruim een jaar, wordt door een apart opgerichte DorpsWerkGroep (DWG) input opgehaald bij de bewoners, die vertaald wordt naar een visie/speerpunten met een uitvoeringsoverzicht. Dit plan wordt getoetst bij belangrijke partijen als gemeente en ondernemers. Het uiteindelijke DOP is vaak een full color brochure met daarin korte en langere termijn plannen en wensen vanuit de kern, die op een feestelijke bijeenkomst overhandigd wordt. Het DOP-traject heeft een samenbindende functie voor een kern en haar bewoners, door het samen aan de slag gaan met de visie, het tastbare eindproduct en het vormgeven aan de uitvoering. Veel dorpen kiezen na de looptijd van 10 jaar voor een update. Over het algemeen blijkt dat dan over het algemeen meer dan de helft van de voornemens gerealiseerd wordt.

Totstandkoming van de subsidieregeling

Op 8 april 2008 was de eerste vergadering van de Stuurgroep DOPs/SOP. Uit het verslag van die vergadering:

"Het doel van de stuurgroep is om te komen tot een Aanpak voor de Dorpsontwikkelingsplannen. Er wordt gestart met een pilot van 6 tot 9 maanden waarna het eerste plan klaar moet zijn. Voor deze pilot is Hernen/Leur gekozen. De stuurgroep zal de structuur vastleggen en het proces bepalen."

Die Stuurgroep hield zich als vooruitgeschoven post van de raad bezig met het "volgen" van het opstellen van een Dorpsontwikkelingsplan of Stadsontwikkelingsplan. De Stuurgroep ging op bezoek of organiseerde bijeenkomsten voor de raad die te maken hadden met de werkzaamheden m.b.t. het opstellen of uitvoeren van de Dorps- en Stadsontwikkelingplannen. Een belangrijke taak, maar de taak beperkte zich tot de DOPs/SOP.

Naast de Stuurgroep DOPs/SOP was er sinds 20 maart 2008 ook een raadswerkgroep Inwonersparticipatie. Deze projectgroep/raadswerkgroep moest de implementatie van de nota 'Ruimte voor meedoen' (ook vastgesteld door de raad op 20 maart 2008) begeleiden. "Ruimte voor meedoen" ging, kort door de bocht geformuleerd, over hoe de werkzaamheden van de raad zichtbaarder konden worden voor de inwoners. Die werkgroep/projectgroep hield zich bezig met concrete projecten zoals contacten met scholen, de Kindergemeenteraad, het project "Te gast bij de raad", nieuwsbrieven (er is een tijd lang een digitale nieuwsbrief geweest), de raadspagina in de Wegwijs, ideeën om de opkomst te bevorderen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Deze werkgroep heeft ook het raadsvoorstel over de Participatieladder voorgelegd aan de raad.

De huidige raadswerkgroep is een opvolger van de werkgroep burger- of inwonersparticipatie van de raad die er in de verschillende raadsperioden is geweest sinds 20 maart 2008. Omdat er geen opvolger is gekomen van de Stuurgroep DOPs/SOP en omdat de raad diverse keren zichzelf had opgeroepen om aan de slag te gaan met een evaluatie van de bijdrage van de raad aan de DOPs/SOP heeft de huidige raadswerkgroep inwonersparticipatie die oproep van de raad opgepakt.

Uitvoering en verantwoording van het onderzoek

Met vertegenwoordigers van elk van de 6 Leefbaarheidsgroepen is een gesprek gevoerd. Van deze gesprekken is door een extern bureau een verslag gemaakt. De concept-verslagen zijn gedeeld met de desbetreffende Leefbaarheidsgroepen, waarna in een definitieve versie van de gespreksverslagen vastgelegd is. De citaten in dit rapport zijn overgenomen uit deze verslagen.
Daarnaast zijn er 2 groepsgesprekken geweest met ambtenaren die actief betrokken zijn bij het participatiebeleid van de gemeente Wijchen.

Dank!

Graag wil ik de leden van de leefbaarheidsgroepen Balgoij, Batenburg, Bergharen, Hernen-Leur en Niftrik, en dorpsraad Alverna heel hartelijk danken voor hun tijd, enthousiasme en inspiratie!

Giesbeek, najaar 2023
Odile Jansen
Vereniging Dorpshuizen en Kleine Kernen

Participatie zonder leefbaarheid is niets, leefbaarheid zonder participatie is onmogelijk!

Graag wil ik namens de klankbordgroep van alle LBG-en van Wijchen het woord tot u richten. Zoals u weet hebben nagenoeg alle wijken en kerkdorpen van Wijchen een Leefbaarheidsgroep. Deze leefbaarheidsgroepen vergaderen twee maal per jaar, onder leiding van de wethouder. De leefbaarheidsgroepen hebben uit hun eigen groep een klankbordgroep samengesteld. Deze klankbordgroep stelt namens alle lbg-en, samen met de wethouder, de agenda van dit halfjaarlijks overleg op.

Daarnaast heeft deze klankbordgroep inmiddels, namens alle LBG-en, twee keer gesproken met vertegenwoordigers van alle raadsfracties. Namens deze klankbordgroep wil ik hier nogmaals herhalen dat wij het bijzonder jammer vinden dat nog steeds veel raadsleden ons zien als lobbygroep. Lobbyen gebeurt als je een partieel belang wilt behartigen. Wij vertegenwoordigen alle inwoners van Wijchen voor betere leefbaarheid en een grotere burgerparticipatie.

In het verleden hadden alle kerkdorpen met een DOP, regulier overleg met een werkgroep van de raad. Ook de financiële ondersteuning voor deze DOP's werd door de raad verzorgd. Wij begrijpen dat de raad dit graag wil overdragen aan het college. We zouden het dan wel op prijs stellen dat de raad aan het college vraagt er zorg voor te dragen dat een regulier overleg met elke wijk en elk dorp over de DOP of WOP, zoals in het verleden, geborgd wordt.

Tevens wil ik de raad vragen er bij de overdracht zorg voor te dragen dat de status van de Leefbaarheidsgroepen door het college duidelijk geformuleerd gaat worden. We hebben nu 12 LBG-en, maar nog niet elke wijk is vertegenwoordigd.

- Draag zorg voor voldoende ambtelijke ondersteuning zodat alle wijken en dorpen in dezelfde structuur leefbaarheid en participatie kunnen laten bloeien.
- Maak gebruik van de inmiddels jarenlange ervaring, in deze, bij enkele LBG-en.
- Zorg als raad er ook voor dat u, door het college, met regelmaat (2x per jaar) op de hoogte gebracht wordt over het bouwen aan een goede structuur van leefbaarheid en participatie.

Ook de structuur van het opzetten en onderhouden van DOP/WOP moet duidelijk gedefinieerd worden.

- Organiseer het opzetten van een WOP op een zelfde manier als de al bestaande DOP-plannen.
- *Voeg het DOP en WOP toe als instrument voor wijk- en kerngericht werken, zoals verwoord in speerpunt 6 van het Strategisch Kompas Wijchen 2025.*
- *Zorg dat een eenmaal vastgesteld DOP en WOP gehanteerd kan worden als bestuurlijk en ambtelijk toetsingskader voor beleid en besluitvorming*
- Zorg voor een voldoende financiering voor het opzetten en in stand houden van een goed WOP/DOP.
- Maak ook hier gebruik van de jarenlange ervaring bij andere LBG-en.

Bij al deze nieuwe ontwikkelingen zijn wij als klankbordgroep gaarne bereid om onze kennis te delen met alle partijen die zich hier voor inzetten.

Participatie zonder leefbaarheid is niets, leefbaarheid zonder participatie is onmogelijk!